

Universitätsbibliothek Wuppertal

Danielis Chamieri Delphinatis Panstratiæ Catholicæ, sive Controversiarvm De Religione Adversvs Pontificios Corpvs.

Tomis quatuor distributum. : cum indicibvs necessariis.

De Homine Corrvpto et Instavrato

Chamier, Daniel

[Frankfurt], 1627

Liber decimusnonus, De ieiuniis

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-885](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-885)

LIBER DECIMVS NONVS.

De
IEIUNIIS.

Caput Primum.

DE IEIUNIO, CALVMNIA PAPISTICA.

DERTRACTATO matrimonio, Jeiunia restant, disputata à nostris, Zuinglio, de delectu ciborum: Caluino, Institutionis lib. 4. cap. 12. Martyre, in Iudicium 20. & in 1. ad Corinth. 8. Chemnitio, Examini Tridentini parte quarta, loco quarto: Petro Molinæo, in Clypeo fidei section. 88. Riuetio in summa controuersiarum part. 2. quæst. 10. & 11. & 13. 14. 15.

II. Papiſtis, Lindano: Panopliæ lib. 3. cap. 9. & sequentibus. Peresio, de Traditionibus, parte 3. Dauentria, ad Confessionis Augustanæ articulum de Discrimine ciborum: Horantio, locorum communium lib. 5. capitibus à septimo ad vndecimum: Bunderio, Compendij titulo trigesimo quinto: Bailio, Catechismi parte secunda, quæst. 10. & 11. 13. 14. & 15. Polygrano in Assertionibus: Turriano, pro Canonibus libr. 1. cap. 3. & libro 5. cap. 6. & proximis duobus: Arboreo, Theosophiæ libri duodecimi cap. vndecimo, & libri decimi quinti capite tertio: Alphonso de Castro, verbo Cibum, hæresi secunda, & verbo Jeiunium: Bellarmino, de Bonis operibus in particulari libro secundo: Costero, Enchiridij cap. 18. Salmerone, Tom. 4. tractat. 10. & 11. partis 1. Ferrario de Antichristo, cap. 12.

III. Ieiunium est abstinentia eorum, ex quibus nutritur corpus, cibi videlicet, potusque. Quæstiones habet tres, vnam, an pertineat ad religionem, alteram, quomodo celebrandum, tertiam, quæ sit vis ieiunij.

IV. Prior quæstio inquit, an religionis causa ieiunium debeat, aut possit assumi. Vbi nulla nobis quidem cum Papiſtis controuersia disputanda, sed purganda calumnia. Mira enim audacia blaterandi. Polygranus, *Nostrates sic amulantur Spiritum, vt die noctuque nihil clamitent præter carnem: Sic Spiritum volunt esse liberum, vt non sinant vnquam corpus esse sobrium.* Salinero, *Euangelium nouellum, ab hæreticis Germania excogitatum, atque confictum, ab ingluuie & ebrietate, demone esum veterum suadente, omnino exordium capit.* Nam, vt olim primos parentes ad gustatum vetiti fructus suis suasionibus & fraudibus pellexit, atque ad violandum diuinum præceptum impulit, atque pertraxit, haud dissimili ratione equidem hos miseros, & carni deditos hæreticos seduxit atque decepit, ad Ecclesiæque salutare leges contemnendas sollicitauit. Verum hoc primis illis parentibus infeliciores existunt, quod illorum oculi peccato admissi aperti sunt, & cognouerunt se esse nudos, istorum vero oculi crapula gulaque clausi sunt, vt peccatum, quo se atque alios misere perdidit, non solum non agnoscat, sed etiam impudentissime atque obstinatissime defendant. Costerus, *Malignus spiritus, humani generis hostis acerrimus cum sciat nullum esse genus Dæmoniorum, quod non eiiciatur oratione, & ieiunio, omnibus viribus contendit Christianos his armis spoliare.* Impugnatur igitur per hæreticos ieiunium, tanquam rem superstitiosam, Scripturis, diuinæque voluntati repugnantem. Multa his similia vbique sunt obuia, vt vix sit quisquam eorum, qui, vbi semel in Jeiunij nomen incurrerit, non exoneret in nos atram bilem.

V. Nos vero, præterquam quod absurdum ad has calumnias tam frequentes, quomodo qui ad Catadupa Nilii habitant, scimus immeritissimo hæc in nos immodestissima conuicia declamari, siue vitam dicas, siue doctrinam spectes. Nam, etsi non possumus singulorum, qui in nostris plebibus sunt, mores defendere, imo cogimur ipsi grauissime accusare, tamen nostræ causæ nullum hinc præiudicium creati, nemo est qui non videat, nisi proflus odio cæcus. Quando enim vnquam fuit, vt sinceritati doctrinæ responderent plebis mores? Quando fuit, vt non multa sibi fex hominum permisisset, contra modestiam, & temperantiam?

VI. At cur non in seipsos aliquando conuertunt aciem oculorum, Sycophantæ? Cur dissimulant, quæ apud se sciunt fieri? Audacter dico, quantumcunque sit apud nos, & apud illos, tamen nihil esse, præter apud illos est. Nam, quis bacchanalia ignorat, inde à Natalibus ad initium quadragesimæ? Quis in Trium Regum vigilia non audiuit immanem licentiam? Cui incognitæ sunt circumcurſationes festorum variis locis, quibus, apud Nostrates, Votorum nomen impositum. Flunt ista inter Papiſtas, & flunt non clam, inque priuatis domibus, aut extra ordinem, sed flunt palam, in publicis conuentibus, & statim temporibus, adeo vt solennes sint intemperies. Cum apud nos, si quid habent quod reprehendant, vltra priuata exempla nihil habeant, atque hæc ipsa eiusmodi, vt qui sic peccat, si reprehendatur, non auit factum tueri: cum, qui sic insaniunt papiſtice, ne à magistratu quidem prohibeantur, & ferme publico iure se tueantur.

VII. Quid? quod ij nos accusent ieiunij aut violati, aut neglecti, apud quos iam pridem ieiunij nihil est? Mentiar, si non ipsi cogantur fateri. Breuiter Baronijs, s. 5. anni millesimi trigesimali quarti ex ieiunio remansisse duntaxat abstinentiam ab esu carniū. Sed hæc breuitas quanti sit ponderis, hi doceant: Peresius, *Pudet me loqui de hac virtute sacrosancta, quæ nomine tenus hodie in Ecclesia obseruatur: nam neque apud eos solum, qui ieiuniorum præscriptiones damnant, neque apud nos, qui merito eas defendimus, in vsu sunt sancta ieiunia, nisi tantum secundum quandam externam ceremoniam. Putamus enim nos ieiunare, si semel in die, vsque ad ingluuiem prandium faciamus, proke poti & melius papiſtis, sumentes cibos, non pro naturæ sustentatione, aut vnus*

diei duntaxat, sed in tanta quantitate, vt vel Miloni olim pro tribus diebus posset sufficere. Taceo qualitatem & differentiam cibariorum & condimentorum. Iam enim neque mare, neque terra, neque aer, neque salamentarij sufficiunt gula nostræ. Et vnicuique tolerabile esset, si hac ingluuie contagio solos laicos comprehenderet, & non potius multos nostri ordinis sacerdotes, religiosos, & prælatos Ecclesiæ peruaderet, quos video huic rei tantum inuigilare, vt potius ad ventris voracitatem natos esse dixeris, quam ad imitandum Apostolicam modestiam, in fraudem pauperum, & destructionem castitatis, quæ cum sanctis ieiunij terras iam videtur reliquisse. Quid enim expectabitur à ventre mero, piscibus, variisque alijs cibarijs, & irritatorij pulmentis distento, nisi vt statim in fixam libidinem desuperet, & in motus illicitos prorumpat? Lindanus, ieiunia nostra, quæ & vini copia natant, abundantiaque redundant, & piscium varietate carniū superant delicias, adeoque (quod & D. Hieronymus de suis atatis moribus conquerere videtur) cum Deo ludere videntur, dum pro intercepto qui ex oculis oritur calore, olei flammæ, vini æstum, omnisque aromatum generis ignes belluoni infarciunt stomacho, veteribus Christianis omnino fuisse non modo incognita, sed & intolerabilia, atque adeo abominanda pijs omnibus vetera cogitantibus, arbitramur notius, quam vt ea de re vlla sint verba profundenda. En tibi mores: En tibi homines Papiſtas! Dignos mores, qui nostris insulenter moribus. Dignos homines qui nostris hominibus opprobrent ieiunia!

VII. Sed enim, non tantum nos eorum vita iustificat: Sed, etiam manifesta calumniæ absurditas, quæ sublati ieiunij crapulam concludit. At qui hoc à quo sensu? Non enim necesse eos qui non ieiunent, statim indulgere crapulæ: Sunt enim ieiunium & crapula, extrema duo, inter quæ media sobrietas, quæ quis vt nos prohibuit? Sed idem nimirum Spiritus nostros agit aduersarios, quem in Iudæis olim notabat Dominus Matth. 11. *Venit filius hominis edens ac bibens, & dicunt, Ecce homo edax & vini potor.* Quidem Spiritus, dæmonium nos habere diceret, si imitari voluissent monachorum hypocrisin, quibus perpetua sunt ieiunia. Idem, inquam, Spiritus, qui olim fuit in Tertulliano, cuius libri de ieiunijs aduersus Psychicos, id est, Catholicos scripti hoc præclarum initium est, & vere Papiſticum, *Mirarer Psychicos istos si sola luxuria tenerentur, quæ sapiens nubant, si non etiam ingluuie ducerentur, quæ ieiunia oderunt. Agnosco animalem fidem, studio carnis quæ tota constat, tam multiuorantia, quam multitudine pronam, vt merito spiritalem disciplinam pro substantia amulam, in hac quoque specie continentia accuset, proinde gula frenos induentem per nullas interdum, vel seras, vel aridas escas, quemadmodum & libidini per vnica nuptias.*

IX. Sin autem doctrinam potius traducunt nostram, tum vero confidentius calumniam retundemus. Damna enim à nobis ieiunia, purum putum mendacium. Contra Caluinus, s. 17. capitis 12. libr. 8. *Cum sanctum sit exercitium, cum ad humiliandos homines, tum ad humilitatem conſuetudinem, cur eo minus vitamur, quam veteres in simili necessitate? Legimus ieiunasse in signum mortis non modo Israeliticam Ecclesiam, verbo Dei formatam, & constitutam, sed Niniuitas quoque, qui nihil doctrine præter vnica lona prædicationem habebant. Quid causa est igitur, cur nos non idem agamus? At externa est ceremonia, quæ inem in Christo vna cum alijs accepit. Imo hodieque optimum fidelibus administratum est (vt semper fuit) & vtilis admonitio ad seipsos excitandos ne sua nimia securitate & socordia Deum magis ac magis prouocent, dum eius flagellis castigantur. Hæc nostra est doctrina, accusent si possint, aut taceant, certe calumniari desinant.*

X. Cæterum ieiunium per se non censemus vllam esse religionis partem, quia corpus tantum respicit, per accidens tamen fieri religiosum, nimirum prout vsurpabitur, vel ad macerandam subigendamque carnem, ne lasciuat in peccata, vel vt ad preces, sanctasque meditationes melius simus comparati, vel vt testimonium sit nostræ coram Deo humiliationis, dum volumus reatum nostrum coram Deo confiteri. Itaque solitariū, & per se, vel nullo modo pertinere ad religionem, vel esse superstitiosum. Vnde nos illa quidem medicis permitimus in solidum, hæc etiam damnamus.

XI. Atque hinc occasio calumniæ. Nam quia apud Papiſtas nulla sunt iam pridem legitima ieiunia, nulla non superstitiosa, non potuimus nos tam illegitima, tam superstitiosa ieiunia non reprehendere, non exterminare à medio nostri, quomodo reliqua omnia, quorum cumulus totam immutauit Ecclesiæ Christianæ faciem. Nec potuerunt illi æquo animo ferre, ita se reprehendi, ita abiici suas quisquilias, hæc impatientia abiit in furorem, furor nihil sibi non permittit. Sed hic, vt in reliquis, nostra nos tuetur conscientia. Qui enim scimus, Catholicos olim, etsi improbarunt & Gentilium, & Marcionitarum ieiunia, non tamen non amasse ieiunia, didicimus longum esse interuallum inter eos, qui Papiſtica non tolerent ieiunia, & eos qui omnino ieiunia contemnant.

XII. Miſis ergo his calumniæ latratibus, videamus quomodo sit ieiunium celebrandum. Et primo, quæ sit in eo abstinentia, tum, quod tempus ieiunandi.

CAP. II.

De vna cena in ieiunio.

I. Ieiunij nomine Bellarminus scripsit videri abstinentiam a cibo significari. Salmero diluit, Ieiunium in cibi potusque parsimonia consistere. Vtque varia distinxit ieiunia. Ille Spirituale, morale, Ecclesiasticum. Ille, Naturale, ciuile, morale, Euangelicum, Ecclesiasticum. Spirituale, esse abstinentiam a peccatis. Morale, parsimonia, temperantiamque cibi & potus, quam Philosophi quoque, duce natura, & ratione, approbauerunt, vnde etiam Philosophicum appellauit Salmero. Naturale, abstinentiam ab omni prorsus cibo vel potu, quacunque ratione sumpto, & sumptionem definiti deiectionem in stomachum. Euangelicum, arctiorem victus rationem, quam vel temperantia, vel robusta corporis valetudo concedat, citra tamen vitam, vel rei ad salutem necessariae, vel melioris operis, dispendium. Ecclesiasticum, abstinentiam cibi secundum Ecclesiae regulam assumptam.

II. At nos primo ieiunium definimus ἀποχοσίαν τῶν σιτίων, vt loquitur Nysenus oratione in principium ieiunij, item, de pauperibus amandis, abstinentiam cibi potusque, adeo vt nihil sumatur, quod vsui sit corpori nutriendo, sustentandoque, & tum definitur ieiunari, cum quid tale sumitur.

III. Itaque probare non possumus Bellarmini definitionem, non Salmeronis. Bellarmini, quae dubium relinquat, vtrum eo nomine significetur abstinentia a cibi. Salmeronis, quia longe aliud sit abstinentia, aliud parsimonia: nempe quia etsi omnis abstinentia possit appellari parsimonia, quia parit rerum vsui, tamen non omnis parsimonia est abstinentia, non enim vere dicitur abstineri a pecunia, qui parit pecuniam, neque vero ipsi Papistae abstineri eum dixerint a matrimonio, qui non nisi raro vtatur. Peccauit ergo Salmero, qui in definiendo vsus sit genere remotiori, quasi qui definiret hominem substantiam rationalem.

IV. Praeterea, ieiunium illud spirituale ἀποχοσίαν, quia etsi sit abstinentia, tamen non a cibis. Itaque ieiunium non est, quia ieiunium non significat abstinentiam omnem, sed tantum quandam. Et si ieiunium appelletur, non nisi per metaphoram, quomodo alia possunt infinita. Nam & caelibatus, potent ieiunium hoc modo dici, & Fratrum ignorantium professio, etiam ieiunium, & quid non? Nam & caelibes abstinent a mulieribus, & Fratres illi, ab omni scientia.

V. Ne morale quidem ieiunium ἀποχοσίαν. Neque crediderim dari vllum posse exemplum huius ἀποχοσίαν, etsi sciam non ablutere Caluim. Et vero temperantia media est inter ieiunium & crapulam, non ergo ipsa ieiunium, nisi forte morale, nimirum propter abstinentiam a vitio. Praeterea, huiusmodi temperantia perpetua esse debet, quia nunquam quisquam bonus vir intemperantiae habenas laxat. Ac ieiunium perpetuum nondum mihi quidem auditum est.

VI. Verum ista sunt leuiuscula, eoque facilius condonanda, quod nullam habeant de rebus controuersiam, tantum in modo loquendi diuersitatem. Sed duo restant duriora, directe contra ieiunij naturam, quia contra abstinentiam. Bellarminus disputat vnam in ieiunio refectioem, eamque cenam esse debere, non prandium, post etiam habendum esse ciborum delectum, & praesertim a carnibus abstinentium. Nos contra, nullam refectioem in ieiunio esse posse, nullum delectum ciborum, imo quocunque cibo sumpto solui ieiunium. Et delectum hunc praeterea esse aduersum fidei Christianae. De vna cena videamus.

VII. Bellarmino argumentum primum est a Scripturis. Iudicum 20. Ieiunauerunt illa die vsque ad vesperam. Item 2. Samuelis cap. 1. ac 3. & alibi. A quo more, mos fluxit Iudaeorum & Saracenorum, in ieiuniis non summentium cibum, ante quam stellam viderint, teste Tertulliano libro contra Psychicos extremo, & Hieronymo, 2. contra Iovinianum. Et Alcorani cap. 2.

VIII. Alterum argumentum a variis Veterum testimoniis, ex quibus constat hora nona solitum esse cibum capi, ita scribentibus Tertulliano libro de Ieiunio: Athanasio de Virginitate: Basilio Oratione prima de Ieiunio: Epiphano in fine librorum aduersus haereses: Ambrosio in Psalmum 118. Sermon. 8. Hieronymo ad Eustochium de custodia Virginitatis: Prudentio in hymno post ieiunium: Paulino Epistol. 6. Chrysostomo homil. 4. & 6. in Genesim: Augustino Epistol. 86. & 118. Cassiano Collationis 21. cap. 23. Benedicto in regula cap. 41. Bernardo Serm. 3. de Quadragesima.

IX. Respondo, incōsistenter haec omnia aduersum se proferre Bellarminum. Nam omnia dico loqui de fine imponendo ieiunio, non autem de ratione ieiunij. Est autem longe alia quaestio, quamdiu durare oporteat ieiunium, aliud quid, dum ieiunetur, agendum. Nos agnoscimus humani corporis infirmitati consulendum, vt ne vllum ieiunium sit non tantum perpetuum, sed ne nimium quidem. Itaque, finem tandem imponendum abstinentiae, cui aut perpetuae, aut prolixiori nullae vires sufficiant. Hoc iure, iis diebus, quibus ieiunatur, posse sumi cibum, semel, & quidem vespere. Sed hunc cibum negamus ieiunio imputandum, imo dicimus eo cibo solui ieiunium.

X. Et huc pertinent omnia, quae Bellarminus selegit sine iudicio. Nam in Scripturis, quid habet? Ieiunatum esse vsque ad vesperam. Atqui haec phrasim terminum significat in quem quid definit: Genesios 11. Venerunt vsque ad Aram, & habitauerunt ibi. Nimirum desit id iter in Aram, adeo vt progressus vltra non fieret, itaque additur illud de habitatione: Matthaei 11. Omnes Prophetae & ipsa lex vsque ad Ioannem prophetarunt. Infinita sunt huiusmodi. Itaque illud ieiunare vsque ad vesperam, significat praescriptum ei ieiunio tempus, ideoque ad vesperam cessasse ieiunium, ac reficiendo corpori indultum, hoc 1. Samuelis 14. Maledictus vir qui comedit panem vsque ad vesperam. Nempe, id temporis praefinebatur ieiunij finiendi.

XI. Neque aliter Veteres, quorum alii eadem phrasim vsurpant. Epiphanius, & in 2. ad Thimotheum: In ieiunio ad vsque horam nonam. Benedictus, Quarta & sexta feria ieiunium vsque ad nonam, Bernardus, Habemus vsque ad nonam ieiunauimus soli, nunc vsque ad vesperam ieiunabunt nobiscum vniuersi reges & principes, clerus & populus, nobiles & ignobiles, simul Tom. III.

in vnum diues & pauper. Et ex his quidem Bernardi verbis patet sensus. Haecenus, inquit, ad nonam ieiunauimus, nunc vsque ad vesperam. Nam si vna cena pertinet ad ieiunium, cur non ad vesperam vsque tum ieiunabatur, cum cenabatur nona?

XII. Alij etiam disertius testantur tum desinere ieiunium, cum cenatur. Prudentius.

Non breuis voti dape vindicata
Soluimus festum, frumurq; mensis
Affatim plenis.

Et vero erat phrasim solennis, soluere ieiunium. Boetius lib. 2. de Consolatione metro 5.

Felix nimium prior aetas,
Contenta fidelibus aruis;
Nec inuerti perditia luxa
Facili qua sera solebat ieiunia soluere glande,

id est, finem imponere. Concilium Bracarense primum, cap. 16. Si quis quinta feria Paschali, quo vocatur cena Domini hora legitima post nonam ieiunius in Ecclesia Missas non tenet, sed secundum sectam Priscilliani festiuitatem ipsius diei ab hora tertia per Missas defunctorum, soluto ieiunio colit, anathema sit. Tolerantum quartum, Quidam in die passionis Dominica ab hora nona ieiunium soluunt, conuiuus adhibentur. Er post, Quicumque in eo ieiunium praeter paruulos, senes, & languidos, anteperacta indulgentia preces soluerit, a Paschali gaudio depellatur. Multa occurrunt similia, ex quibus constat, soluere ieiunium dici eum, qui non amplius ieiunet. Ipsum Bellarminum, lege cap. 22. inuenies, autore Tertulliano libro de Ieiunio, stationem finiri hora nona, aut ad vesperam, Simul enim, inquit, ieiunium soluebatur & statio: Er post, tam diu stationem durare, quam diu non soluitur ieiunium. Vnde perspicuum, solui & finiri, nulla notione differre. Denique Prudentij is hymnus inscribitur post ieiunium. Itaque elegans est eius periphraasis soluti ieiunij hora nona,

Nona summissum rotat hora solem,
Partibus vix dum tribus euolutis:
Quarta deuexo superest in axe
Portio lucis,
Nos breuis voti dape vindicata
Soluimus festum, frumurq; mensis
Affatim plenis, quibus imbuetur
Plena voluptas.

Itaque, qui fruatur mensis, hoc est, qui sub vesperam cenat, hunc eo ipso desinere ieiunare. Quae causa illi nominandi breuis voti, nimirum, quia non longum tempus sit ab initio diei, ad nonam.

XIII. Ab his reliqui omnes explicant: Athanasius ἀποχοσίαν τῶν σιτίων ἕως ἡμέρας ἐν ἡμέραις ἡμετέροις, ἢ ἕως ἡμέρας ἡμετέρας, μετὰ δὲ αὐτῶν τῶν ἀγίων ἡμερῶν, Hora diei nona postquam tota fueris in hymnis & precibus, sumito panem tuum. Basilius, Expectas vesperam vt cibum capias. Paulinus: Pauperem mensam vespertinus conuiuus non horruit. Chrysostomus, Non existimemus inediae vsq; ad vesperam ad salutem nobis sufficere. Quid ceteros enumerem? Omnes significant extremum die sumptum cibum: Hoc quis negat? Sed tum, cum sumeretur cibus ieiunatum esse, siue eum cibum, esse partem ieiunij nemo dixit.

XIV. Addit rationem ex Thoma, ieiunium ideo institutum, vt natura dometur, non destruat. Domatur autem & non destruitur, si assueta bis cibum capere semel tantum sumat, destrueretur, si nihil sumeret, & non domaretur, si nihil amitteret.

XV. Bona, inquam, ratio, quae probet finem imponendum ieiunio, qui, si nullus sit, tum omnino destruat naturam. Sed, quando sit finis imponendus non docet haec ratio, neque sane necesse est naturam humanam, destrui, si vltra vnus dieculae limites proferatur abstinentia. Sed esto tamen, neque enim haec nunc quaestio est. At profecto ratio haec non euincit, vnum conuiuium, partem esse ieiunij, non probat, inquam, non solum ieiunium, cum venitur ad cenam, quod nos contendimus.

XVI. Itaque ludebat Bellarminus, cum haec argumenta tractabat. Nos contra habemus Scripturae diserta testimonia: haud aliter ieiunium describentis, quam ab omnimoda cibi abstinentia. Lucae 4. Dees quadraginta tentante eum Diabolo, neque comedit quicquam per illos dies. Et id Matthaeus ieiunium appellauit cap. 4. Et cum ieiunasset dies quadraginta, & noctes quadraginta, postea esurii. Et 4. Vade & congrega omnes Iudaeos, quos in Susana repereris, & orate pro me. Non comedetis, & non bibetis tribus diebus, & tribus noctibus, & ego cum ancillis meis similiter ieiunabo. Ionae 3. Homines, & iumenta & boues, & pecora non gustent quicquam, nec pascantur, & aquam non bibant. Et in Apocrypho Tobiae cap. 3. Perrexit in superius cubiculum domus sua, & tribus diebus, & tribus noctibus non manducauit neque bibit. Tertullianus, Apologetici cap. 40. Nos ieiunius aridi, & omni continentia expressi, ab omni vite fruge dilati, in sacco & cinere velut: antes, inuidia caelum tundimus.

XVII. Sed & illi ipsi Veteres, quibus testibus vsus est Bellarminus, nobis potius testes adsumunt: nam, qui ad vesperam cibum sumebant, & dicebant ieiunare vsque ad vesperam, tum autem soluere ieiunium, eo ipso manifestum faciebant, sibi pro certo esse, ieiunium constare ex omnimoda cibi abstinentia, quod nos etiam tuemur.

XVIII. Itaque mirum est Bellarmino, non tantum illud de vno conuiuio disputatum esse, verum etiam contra Chemnitium, posse ieiunantes bis cibum sumere. Sic enim solent Papistae, non amplius vnica cena esse contenti, expectareque vesperam, sed nonam etiam praenire, refectioemque corpora hora sexta, tum ad vesperam iterum. Magna, si forte, abstinentiae laude, & noua disciplinae seueritate, quae, si in Tertullianum incidere, na illa grauissima daret poenas, & audiret, tum domicilium interioris hominis escis stipatum, vinis inundatum, decoquendis iam stercorebus astuans, praemediatorum latinarum, in quo nihil plane tam in proximo super sit, quam ad lasciuiam sapere. Sed nos sumus clementiores, quantumus illi non par pari referant. Jubemus tamen Bellarminum legere ex Sermone 60. de Tempore apud Augustinum, Roge vos, fratres charissimi, & admono, vt in isto legitimo, ac sacratissimo tempore, exceptis Dominicis diebus, nullus prandere praesumat, nisi forte ille quem ieiunare infirmitas non permittit. Vide, prandere, & non polse ieiunare, idem, quod coniuat toto sermone. Nam & statim ratio additur, quia in Quadragesima non ieiunare peccatum sit.

XIX. Aruicia Bellarmini videamus. Primum non imperari, sed tolerari.

rari cum morem, nec deesse qui aliter. Secundo, res huiusmodi non determi- nari iure diuino, itaque posse per Ecclesiasticam legem, vel locorum consue- tudinem, & temporum diuersitatem variari. Et ita apud Veteres, alios nona cenasse, alios vespere expectasse. Tertio, non carere probabili ratione, quia Veteres, qui hora nona soluebant ieiunia, solitos esse meridie cibum sumere, & iudicasse sufficere carni domandæ, si tribus horis seruis solito ci- bus sumeretur, nona scilicet pro sexta. At nunc de more tertia solere pran- dium sumi, itaque, si meridie tantum reficiatur corpus, tres adhuc horas pro- duci ieiunium.

XX. Imo, si præuicacitorem de industria Bellarminus ageret, non pos- set magis causam prodere. Nam primo, ratio ea nulla est, quare bis eo die sumi possit cibus, sed tantum quare citius soluendum ieiunium. Secun- do, ostendit Papistas vii regula Lesbia, quæ flectatur pro vatiis & locis & temporibus, quod si liceat, nã nos egregia habebimus ieiunia. Tertio, iei- unium in genere esse diuina lege præscriptum ipse disputat Bellarminus cap. sexto. Quod si est, tum oportet esse aliquod in ieiunio certi, nec in- flectendum pro variis circumstantiis, alioquin nullum esset ius diuinum. Hoc autem si verum, ergo ipsa ratio ieiunij debet esse immobilis. At hæc est corporis afflictio. Nulla autem hæc est, si tribus tantum horis seruis cor- pus reficiatur, ipsa teste experientia, atque adeo ipso Bellarmino, qui con- cedit hora sexta solitum olim cibum sumi: vnde certum illos tribus horis amplius in ediam passos, nec tamen ieiunasse, id est, afflixisse corpus. Quarto, si sic argumentari liceat, cur non etiam tertia concludimus posse cibum sumi? Quis enim negat multos in lucem bibere? His ergo, qui sic solent, ma- gnum erit ieiunium, si ad tertiam vsque sibi temperent, iudice Bellarmino, quia, quæ ratio est horæ tertiæ ad sextam, eadem est primæ ad tertiam, æqua- li nimirum trium horarum interuallo. Denique, quorsum ille mihi non im- perari, sed tolerari eiusmodi ieiuniorum? Nam, quid ad me, si non imperet, dum probe? Aut quis improbare dici possit ea, quæ rationibus confirmet?

C A P. III.

De Ciborum delectu.

I. Q Vitam procul à ieiunio discesserunt, vt etiam in comedendo & qui- dem bis in die, ausi sint constituere, coacti fuere, vt vmbra saltè eius retinerent. Ciborum delectum inducere: Nam re vera, hoc vno excepto, nihil habent Papistica ieiunia, quo differant à communi atque vsitata diæta. Bis quotidie cibum sumunt, ne à lautitiis quidem abhorrentes. Nec tantum ves- peram non expectantes, aut nonam, sed ne sextam quidem admodum ob- seruantes. Denique quadragesimam vide, & feriam quintam, sextamque: Mentiar, si quicquam in his sit à reliqua vita mutatum, præter genera cibo- rum. Itaque, ne sibi ratio ieiuniorum profus intereat, de delectu seuerius a- gunt, quem & nos examinare nunc oportet.

II. Ciborum discrimen variis temporibus varij varie sunt introducere conati in Ecclesiam. Primus impetus eorum fuit, qui in Deum blasphemiam, in creaturas contumeliosam, naturam ipsam ciborum oderant: Ebionitæ, Encra- titæ, Manichæi: Impudentior hæresis fuit, quam vt obtinere posset. Itaq; iam olim potenter repressâ.

III. Alij subtilius, damnare naturam non ausi, vsum circumciderunt. Montanistæ siue Cataphryges primi videntur. quos ab Encratitis natos Epi- phanius scripsit. Sed ex Tertulliano satis apparet: diuersam potius sectam fuisse. Nam Encratitæ ipsam naturam damnabant. Τὸν γὰρ μὴ σαφῶς ἀγνοῦν- τας οὐκ ἐπινοῦντες, ἀλλὰ καὶ φρόνον ἐν ἰσχυρῶν, ἀλλὰ καὶ φρόνον ἐν ἰσχυρῶν, ἀλλὰ καὶ φρόνον ἐν ἰσχυρῶν. Animatâ abominantur & respiciunt, non abstinentia causa, sed seuerioris vitæ, sed metu, quod imaginantur se damnatum iri, si animatis videntur. οὐκ ἔστιν ὁ λόγος ἡ μεταλαμβάνουσι, φάσκοντες εἶναι ἀγνοῦντες. Vinum omnino non sumunt, dicentes esse diabolicum. Hæc Epi- phanius Encratitis tribuit. Quorum ne vestigium quidem vllum apparet apud Tertullianum, qui Montanistarum partes prolixè & violenter tutatus est aduersus Catholicos, quibus Psychicorum nomen ascripsit, libro de Iei- uniis. Nullis enim hic aliis rationibus pugnat, quam quibus aduersum nos hodie Papistæ. Adeo vt Pererius, Psychicos à Tertulliano nominatos, genus quoddam hæreticorum existimant, Error, inquit, fuit olim Psychicorum, id est, animalium hominum, qui ieiuniorum præscriptiones damnabant, dicentes suo ar- bitrio relinquendos esse homines in ieiunio, quos Tertullianus damnat, & efficaciter conuincit in tractatu, quem edidit contra eos satis Ecclesiastico, & erudito. Fæda hallucinatione. Cum certum sit, teste etiam Pamelio, eum tractatum e- ditum contra Catholicos, & tamen, vt magis mirere, habuit socium magni nominis Tertianum pro Epistol. lib. 1. cap. 3. Quia in re melius saltè quam vos vestri illi Psychici sentiebant, contra quos Tertullianus disputat.

IV. Sed ad rem. Tertulliani diserta protestatio est. Hi Paracletio contro- uersiam faciunt, propter hoc noua prophetia recusantur, non quod alium Deum prædicent Montanus, & Priscilla, & Maximilla, nec quod Iesum Christum sol- uant, nec quod aliquam fidei, aut spei regulam euertant, sed quod plane doceant sapius ieiunare quam nubere. Tum ex ea disputatione scimus, Catholicis tria capita fuisse in Montanistis reprehensa, ieiunia, stationes, & ἐξοφάγια. Arguent nos, inquit, quod ieiunia propria custodiamus, quod stationes plerumque in vespere producimus, quod etiam xerophagias obseruamus, sicantes cibum ab omni carne, & omni iurulentia, & vuidioribus quibusque pomis, ne quid vi- uositate veledamus, vel potemus, lauari quoque abstinentiam congruentem a- rido victui.

V. Videtur istos sequutus Eustathius ille, apud Armenos primus autor vitæ Monastica, damnatus in Gangrensi Synodo. Dicitur enim Sozomeno τὸν πᾶσις ἀρετῆς αἰσθητικῆς ἐπιτηδεύων, ἐπιτηδεύων ἐπιτηδεύων, ex nimia austeritate vitæ, incidisse in absurdas obseruationes, videlicet in coniugio, in cibis, in ves- tibus. Quanquam, ex actis illius Synodi constat progressum longius, vt etiam spem salutis auferret coniugatis.

VI. In eadem ἐπιτηδεύων necessario deuentum est abiis, qui, moderatis ieiuniis non contenti, deferri se passi sunt in immoderata, & seueriora, quam quæ posset ferre humana imbecillitas, vt qui non possent à cunctis,

saltem ab vstitatis abstinere, quia persuasum fuit, Exceptiones eduliorum quorundam, vt loquitur Tertullianus, esse portionale ieiunium. Hic Mona- chi frequentissimi, post etiam populus, saltem in quadragesima. Addita de- nique mollities, vt quibus durior videbatur ad vespere inauitas, exemplis se aliorum tuerentur, & singulorum dierum ieiunia bene obseruasse puta- rent, si xerophagias pro ieiunio substituerent.

VII. Ex his habemus Papismi formam. Nam & Monachorum nonnul- li ordines sibi perpetuam indixerunt ciborum quorundam abstinentiam, vt Carthusiani, & qui inter Franciscanos Minimi audiunt, alique fortasse, quos ego non noui. Et stata ieiunia, nulla aliter celebrantur. Delectus autem ita est, vt carnes segregentur, & quicquid est à carnibus, vt lac, & butyrum, & ca- feus. Quanquam non eadem ratione: variant enim mirum in modum ob- seruaciones. Sola quadragesima, præter carnes, lac horret, & cafeum, & oua, quibus impune vescuntur sexta feria, & sabbatho. Imo sabbatho etiam car- nibus, si Ecclesia, in qua est Cathedra Episcopalis, sit dicata Beatæ Virginii. Butyrum, apud nos, qui oliuo abundamus, seuerissime interdicitur: ait iis regionibus mimime, quæ butyro sunt fertiles. Hispanis audio permitti ani- malium intestina, & pedes, & si quid est eiusmodi minutiarum. Qui absti- nent carnibus Monachi, si forte infirmetur, molliores sunt, exceptis Car- thusianis, qui nullo vitæ periculo discedunt à suo more. Lerinenses Mona- chi, intra insulam, & qui in Maiori Monasterio sunt apud Turones, intra claustra, nihil aufert carnium attingere, sed illis extra insulam, his in do- muncula, quam habent haud procul à Monasterio, hilarior victus permit- titur.

VIII. Infinita sunt similium ineptiarum exempla, quæ si quis colligat, comperiat nulla certa lege astringi Papisticas ceremonias, sed incertis su- perstitionibus vagari, quæ cæco impetu ceptæ, tandem in propriæ vanitatis sensum desinant, potius quam temeritatis confessionem, vnde fit, vt, omnia substantia, retineatur saltem vmbra, & hæc quidem tenuis.

IX. Nos contra, sublati Mosaicis ritibus, in quibus illa erat exacta ci- borum discretio, deinceps in Euangelio generalem esse docemus esculentor- um, poculentorumque libertatem, adeo vt, religionis causa, nihil intersit, quid edas, quid bibas, dum temperantiam ne deseras. Libertatem cum dici- mus, ita intelligimus, vt in neutram partem sit seruitus, siue vtendi, siue ab- stinendi. Itaque, cum verum sit, nunquam imperatum, vtique necesse est, non ieiunia tantum, sed & delectum nullum posse simpliciter damnari, ne- que vero hæc vnquam mens nobis fuit. Verum hoc si tenendum, non tamen propterea aut ita illudendum hominibus, vt pro ieiuniis, delectus ciborum obtudatur, aut ita abutendum plebis infirmitate, vt scrupuli iniciantur conscientis, peccati vllius admitti, eo quod hoc cibi genere vtantur potius, quam alio.

C A P. IV.

Argumenta Papistica pro delectu ciborum.

I. Papistarum primum argumentum, apud Pererium, & Arboreum. Ha- bet delectus ciborum auctoritatem in lege natæ. Nam primis parenti- bus certum genus cibarij fuit prohibitum, puta, fructus ligni scientiæ boni & mali: Geneleos secundo. Ne reliqua quidem cibaria fuere illis omnia per- missa, sed tantum herbæ, aut arborum fructus, Genes. 1. Ecce dedi vobis om- nem herbam æferentem semen super terram, & vniuersa ligna quæ habent in se- met ipsis sementem, generis sui, vt sint vobis in escam. Et ita fuit ad usque dilu- uium, cum facta est copia vescendarum carniū, Genes. 9.

II. Respondeo, primo incertum esse, quod de vsu carniū sumitur. Et- nim constat certo, occisas fuisse animantes statim post eiectionem hominem ex Paradiso. Genes. 3. factæ sunt ei vestes pellicæ. Et quanquam dubitent multi, vtrum repente creatæ sint, an veto desumptæ ex cæcis animantibus, tamen, præterquam quod audacius est creationem ponere, nulla diserta au- thoritate, nihilominus id verum esse nequit, nisi de primis vestibus, itaque, non potuerunt cateræ omnes ad usque diluuium aliter constare, quam ex animantium cæde. Præterea, constat ex 4. Genes. sacrificia fuisse oblata ex pecudibus, Abel obtulit de primogenitiis gregis sui, & de adipibus eorum. Et Ge- nes. 8. Noe statim egressus Arca, & ante quam audiret sibi permiffa in cibum quæcunque mouerentur, Aedificauit altare Domino, & tollens de cunctis peco- ribus, & volucribus mundis, obtulit holocausta super altare. Si autem occide- relucit, cur non & edere? Nam neque hoc magis contra naturam, quam il- lud: aut magis crudele cibi causa occidere, quam vestium. Et de sacrificiis no- tum est, partem sibi sumpsisse qui offerrent.

III. Et tamen, vt hoc in medio relinquamus, secundo respondeo, ar- gumentum esse alienum, quia nos nunc disputemus, non simpliciter de ab- stinentia, sed ea quæ sit ieiunij prætextu, & quidem religiosi. Atqui nec ve- rum, eiusmodi ciborum discrimen vel in paradiso, vel omnino ante dilu- uium, institutum, vt speciem aliquam ieiunij, sed vt ordinem perpetuum su- mendi cibi. Nec nos sane omnes omnino improbamus, qui quancunque ob causam aliquo cibo abstinent, siue sanitatis conseruandæ: siue naturalis antipathia, siue etiam arbitrij proprij, sed eos tantum, qui religionis causa, aut sibi scrupulos fingunt, aut aliis obiciunt.

IV. Denique aliud est, longeque aliud, interdicti à Deo aliquid, & à Deo permiffum ab hominibus prohiberi. Apud nos, nemo vertit in dubium, quo- minus Deo ius fuerit, non tantum ab arbore scientiæ hominem arcere, sed etiam ab esu animalium, sed nunquam nobis Papistæ persuadebunt, idem ius esse vllis hominibus.

V. Secundum argumentum petunt à Veteri Testamento. In lege quo- que, inquit, scripta, legimus delectum ciborum esse Deo placitum: Nu- meror. 6. describitur lex Nazæorum: Vir, siue mulier, cum fecerint votum vt sanctificentur, & se voluerint Domino consecrare, à vino & omni quod ine- briare potest, abstinebunt. Acetum ex vino & ex qualibet alia potione, & quic- quid de vna exprimitur, non bibent, vnas recentes, siccasq; non comedent cunctia diebus, quib. ex voto Domino consecrantur, quicquid ex vinea esse potest, ab vna passa vsq; ad acinum, non comedent. Judicum 13. Angelus, qui apparuit ma- tri Sampsonis, ante quam Sampson conciperetur, à vino iubet eam abstinere & licera, prædicens filium eius fore Nazæum. Et mater Samuelis, primi Samue-

hanc esse, ut discipulorum innocentiam tuetur aduersum hanc eulamiam, ideoque conclusionem hanc esse, Discipuli, transgredientes traditionem seniorum, comedendo illotis manibus, non peccant. Et hæc probatur, argumento vniuersali: cuius formam hanc esse necesse est. Nihil quod intrat in os, polluit hominem: at cibi sumpti illotis manibus, intrant in os: Ergo cibi sumpti illotis manibus, non polluant hominem.

V. Inde apparet agi de cibis non de *os* tantum, sed etiam *καὶ τὰ χεῖρα*, id est, cum hac circumstantia manuum illotarum, vel potius exposito axiomate vniuersali, de natura cibi, concludi specialiter aduersum hanc peculiarem circumstantiam. Circumstantiæ autem huius firmamentum à Scribis positum erat, Traditio seniorum, id est, ut loqui solent Papistæ, traditio Ecclesiæ: propterea enim hanc traditionem accusatio complectebatur. Quare, nisi negatum velint dicere Christum, necesse est aduersarios concedere, docuisse non propterea peccare discipulos transgredientes traditionem seniorum, quia non vterentur cibis, contra ciborum naturam.

VI. Nam quod Bellarminus scripsit, imaginatos fuisse Iudæos, sordes quasdam contractas à cibis, quibus animæ inficerentur: & cibos propter naturalem immunditiam fuisse à Deo prohibitos, inanes sunt coniecturæ: neutra ex contextu, posterior etiam absurda. Quis enim credat, nesciuisse Iudæos, omnia quæ creasset Deus bona esse? Itaque illi neque illud obtendunt, neque illud nugantur: sed obijciunt traditionem seniorum. Et ut maxime ita cogitassent, tamen, quia eam traditionem expresserunt, oportet nos concipere Christum, ei ipsi traditioni obiectæ prouidisse.

VII. Hæc cum ita sint, nihil est amplius quod desideremus. Etenim ipsi aduersarij hunc ciborum delectum non aliter firmant, quam à traditione seniorum, id est, Ecclesiæ: & ab ea pollutionem concludunt, Bellarminus, *Loquitur Dominus de cibo, & potu, non quocumque modo, sed ut res sunt corporales, quæ ex sua natura non possunt animam, quæ spiritualis est, coquinare: quamvis ratione adiuncta concupiscentiæ, aut inobedienciæ, facile possint eandem animam inquinare.* Alphonsus de Castro, *Respondemus, fatentes cibum nullum ex sua natura posse maculare animam substantiam: sed voluntas deprauata: quæ contra præceptum Ecclesiasticum carnes comedit, illa est quæ coquinat hominem.* Malbonatus, *Ita prorsus est: nosque idem dicimus: quod intrat per os, non coquinare hominem: scimus enim omnem creaturam Dei bonam: sed inobedientem animam, qui contra Ecclesiæ præceptum, cui Deus obedire iussit, cibum sumit, hominem inquinare.* Barradas, *Quod si cibis vel potus, à superiore vetitus spectetur, tunc ad animam peruenit: tunc quod intrat in os, inquinat hominem.* Necaliter Stapletonus Antidotus Euangelicis. Iansenius Concordiæ c. 60. Renatus Benedictus in Panoplia disertior, *Sola est transgressio præcepti, quæ spiritualis est, & à corde procedit, quæ coquinat hominem: non autem cibis.*

VIII. Quid ergo? Nimirum habemus Christum plane perspicueque concludentem aduersus Phariseos Papistas, siue Papistas Phariseos. Nihil quod intrat in os, coquinat hominem: at cibi vetiti per traditionem seniorum, intrant in os: Ergo cibi vetiti per traditionem seniorum non coquinant hominem. Longè sibi Papistæ consulerent prudentius, si cibos dicerent sua natura polluere hominem: nam plus nobis hoc modo facefferent negotij, in hoc saltem argumento.

IX. Sed hic Iansenius mirè sophisticatur, Concordiæ cap. 60. Dicendum est, non magis Ecclesiasticis præceptis hæc Domini verba esse contraria, quam vel legi Mosaicæ, vel legi Apostolicæ de suffocato, sanguine, Idolothytis. Non sunt autem istis contraria. Ergo neque illis. Assumptum probat. Aduertendum, Dominum noluisse, saltem potissimum, refutare præcepta legis Mosaicæ: sed, ut patet & ex occasione, & ex conclusione, Phariseas traditiones, de modo edendi munde & sine coinquinatione cibos à lege concessos. Itaque non dicere: Nullus cibis est, qui possit hominem coquinare: sed nihil introiens in hominem, aut quod intrat in os, potest eum coquinare: quo nihil aliud significatur, quam cibum, qui editur, non posse coquinare. Non edebatur autem apud Iudæos, nisi cibis à lege concessis: unde talem cibum, qui licite editur, significat Dominus non posse coquinare, quomodocumque sumatur, siue lotis, siue illotis manibus, siue ex vasis mundis, siue immundis.

X. Respondeo, magis esse contraria hæc Christi verba præceptis Ecclesiasticis, quæ vocat, quam Mosaicis, aut Apostolicis, quod ille contra sumit, nec probat. Ratio est nobis certa de Mosaicis. Quia negat Christus ipsam ciborum naturam polluere hominem. Itaque si polluant, id fieri ex prohibitione: at hæc vel diuina est, vel humana. Agit autem Christus contra humanam: nimirum traditionem seniorum. Itaque conclusio est, cibos non tantum sua natura, sed ne quidem propter humanam traditionem polluere: quod cum euertat Iudaicas traditiones, tum nullam vim habet aduersus diuinam legem. Non enim ut Iudæi, sic Deus non potest naturam rerum cohibere. De Apostolica, non difficilior negotium: nam hæc non prohibuit cibos: sed scandalum, & offensionem proximis: itaque ex ea lege non conficiebatur vlla pollutio ex usu ciborum. Quare Paulus negat inquirendum propter propriam conscientiam, sed tantum propter alienam. At præcepta hæc, tum Iudaica, tum quæ Papistæ vocant Ecclesiastica, non alienæ conscientiæ consulant, sed propriam infestant. Itaque nihil mirum, si Christi verba neque Mosaicæ legi, neque Apostolico interdico contradicant: & contradicant tamen Ecclesiasticæ, id est, Papisticæ superstitioni.

XI. Quanquam probatione assumpti nihil potest magis ridiculum excogitari. Nihil aliud, inquit, Christus significauit, quam cibum, qui editur, non posse coquinare. Quo sensu, inquam? Nam illud editur ambiguum: vel pro actu, vel pro potentia. Itaque vel sic, cibum, qui natura aptus est ad edendum, non posse inquinare: vel, cibum, qui actu & reapse comeditur, non posse inquinare. Hoc posterius absurdum, quia naturam rei non considerat: sed duntaxat indiuiduum vsus actum: à quo nullum argumentum: quia ex puris particularibus. In altero manifesta ἀδόλεσχία. Quis enim cibis est, qui non sit natura aptus ad edendum? Sed pergamus tamen. Ast, inquit, non comedebatur apud Iudæos, nisi cibis lege concessis. Recte: sed ab ijs qui secundum legem viuebant: poterant tamen alij comedi: ut Iudæorum tempore suilla. Similiter autem non comedebatur cibis apud Iudæos illotis manibus: ex traditione seniorum.

XII. Sequitur tandem conclusio. Ergo Christus significat talem cibum, qui licite editur, non posse coquinare. Nihil absurdius: propter infamem principij petitionem. Nam ut certum est nullum cibum qui licite edatur,

polluere, ita non certum est apud Iudæos, vtrum licite vllus cibis ederetur illotis manibus. Deinde id non conficitur ex præcedentibus. Non, inquam, cibis, qui licite editur: sed cibis, qui editur: quia, ut dixi, illud ineptum, non fuisse in usu cibum nisi à lege concessum. Tertio, si conficitur, tum æque cibis qui comeditur illotis manibus: quia ne hic quidem in usu, ut diximus. Sic Iansenius in pueriles nugæ detorquet Christi disputationem.

XIII. Lucæ 10. *In quacumque urbem ingressi fueritis, & exceperint vos, edite in domo illius, quæ apponetur vobis.* Prioris ad Corinth. 10. *Quicquid in macello venditur, edite: nihil interrogantes propter conscientiam: Dominus enim est terra, & plenitudo eius. Quod si quis infidelium vos vocat, & vultis ire, quicquid apponitur vobis, edite, nihil interrogantes propter conscientiam.* Ergo Christianus potest comedere omne genus ciborum; puto tantum die Veneris. Nam si hoc non potest: ne potest quidem quæ sibi apponitur, comedere: & falsum erit Pauli, falsum Christi præceptum. Tum autem, si peccat qui carnes edit die Veneris: Ergo is, cui die Veneris carnes apponuntur, debet interrogare aliquid propter conscientiam, contra Pauli præceptum.

XIV. Ad priorem locum, in quo sunt verba Christi, respondet Alphonsus de Castro tripliciter. Primo, præceptum fuisse Apostolis peculiare, & quidem pro tempore: quomodo illud, *In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne introieritis.* Secundo, doceri Apostolos ut contenti essent ijs, quæ sibi apponuntur, neque præterea quicquam exigent. Tertio, non esse præceptum, sed indulgentiam: non enim mandatum videretur, sed permissum tantum ut possent edere: ut videlicet intelligerent nullum iam illis esse prohibitum cibum à Christo, nisi ipsi pro libito abstinere vellent, aut in posterum interdicerentur à Christi successoribus.

XV. Nos peculiare fuisse Apostolis præceptum, negamus: & negandi causam habemus iustam ex Paulo, qui iisdem verbis omnes Christianos admonet, ut ederent quæ apponuntur. Tantum ergo peculiariter fuisse tum Apostolos admonitos præcepti mox futuri vniuersalis: quomodo solent omnia vniuersalia singulis etiam indiuiduis applicari. Itaque, etsi eodem tempore prohibitum fuit ire ad Gentes, & Samaritanos, tamen non fuit simile, quia post fuit reuocatum, cum iussi sunt ire in vniuersum mundum: quod de cibis aliter fuit.

XVI. Concedimus, voluisse Christum, ut Apostolis fati essent, quæ apponuntur: sed nihil ob stare, quominus etiam significatum sit, ut libere vterentur oblati: non enim illa se mutuo tollunt.

XVII. Concedimus, non esse præceptum hoc sensu, ut non liceret non edere, quæ apponuntur: nam neque nos contendimus neminem posse Christianum abstinere à carnibus die quocumque. Sed ridemus cum audimus à Sophista, nullum illis prohibitum esse cibum, nisi ipsi pro libito abstinere vellent. Quid enim? An prohibitum dicat cibum à quo quis abstinere pro libito? Quis audiuit aliquando? Nam quæ prohibentur, ab ijs abstinentur: non pro libito, sed ex necessitate mandati. Itaque nugacissima exceptio est. Altera, nisi interdicantur à Christi successoribus, quæstionem ipsam continet, quam nos impugnamus, ipsi confirmare nequeunt. Imo, ridiculè implicat contradictionem. Quia ipse locus permissionem continet, *Edite quæcumque.* At hæc exceptio hæc tollit, & dicit, ne edite quæcumque. Ad eo miri sunt interpretes.

XVIII. De Paulino loco Bellarminus: Voluisse Apostolum fideles liberare sollicitudine inquirendi, vtrum carnes essent idolis mactatæ, necne. Sed voluisse tamen seruari decretum Hierosolymitanum: itaque noluisse emi eas quas quis sciret fuisse mactatas. Porro cum qui dixerit, bonum esse carnes non comedere, nec vinum bibere, si frater scandalizetur, multo magis voluisse seruari ieiunia indicta ab Ecclesia.

XIX. Sed primo Bellarminus mentem Pauli adulterat. Cum enim is dixerit, Nihil interrogantes: ille dicit, Non interrogantes vtrum sint mactatæ, necne. Atqui verum quidem est hoc agi proprie in hac disputatione: sed non propterea verum est, ea verba non latius patere. Enimvero, si cartum, nihil esse inquirendum propter conscientiam: erit etiam verum, non inquirendum vtrum mactatæ sint. Sed non contra, si non inquirendum sit, vtrum sint mactatæ, non esse propterea nihil inquirendum. Et si inquirendum sit, quo tempore veneant: ergo inquirendum erit aliquid propter conscientiam: & mentitus erit Paulus, qui pronunciarit nihil inquirendum. Nos potius Sophistas mentiri habemus persuasissimum. Et Paulum in vniuersali axiomate, conclusisse etiam particulare, ut moris est.

XX. Secundo, voluisse Paulum obseruari decretum Hierosolymitanum, non est quod quisquam dubitet: sed noluisse emi carnes, quas quis sciret immolatas, falsum. Nam si non prohibuit edi, multo minus emi. At non prohibuit edi, cum permisit fideles ire ad conuiuia infidelium, & comedere quicquid apponeretur. Quid ergo? Nempe Paulus voluit eas carnes non edi, quas frater aliquis admoneret esse immolatas: & causam addit, propter conscientiam alienam. Quo ipso manifestè ostendit, permisisse emi propter propriam conscientiam: quæ nostra quæstio est.

XXI. Tertio, eum, qui dixit bonum esse carnes non edere, si frater scandalizetur, multo magis voluisse seruari indicta ieiunia: & alienum est: & falsum. Alienum, quia aliud est, ut sæpe diximus, ieiunium, aliud discrimen ciborum. Falsum, quia ieiunia indicta, id est, stata, nulla Paulus agnouit, aut probauit. Sed haud paulo post videbimus.

XXII. Paulus ad Coloss. 2. *Ne quis vos damnet κατὰ, ob cibum, vel potum: aut respectu dies festi, aut nouilunij, aut Sabbatorum.* Post, *Si mortui cum Christo, liberi estis ab elementis mundi, quid, ut viuentes mundo, ritibus oneramini δογματίζεσθε? Ne aut tingeris, ne gustaris, neque contrectaris. Quæ omnia ipso vsu pereunt, præscripta ex mandatis & doctrinis hominum. Quæ rationem quidem habent sapientiæ in cultu voluntario, & summisione animi, & in eo quod corpori non parant: non tamen vllius sunt pretij: quum ad ea spectent, quibus farciatur caro.*

XXIII. Eximius locus, & auro signandus: vere potens ad vniuersam hanc controuersiam definiendam. Colligit enim Apostolus omnes causas, quibus superstitiosi homines suam hanc ciborum abstinentiam commendare solent. Primo, quod præscripta sint ex mandatis & doctrinis hoc minimum, id est, ut sermo habet Papistarum, autoritate Ecclesiæ. Secundo, quod rationem habent sapientiæ: nam & Papistæ disputant non sine iustis causis institutum, ut ne quis carnibus vescatur. Tertio, hanc rationem sapientiæ esse in cultu voluntario: in summisione animi, *ἢ ἀφειδίᾳ σήμερον.* Quæ

nos ante Festum Paschæ: tum quatuor anni temporibus, sic enim appella-

II. Catholici vero ieiunia nulla agnoscunt statuta, aut à Christo constituta,

III. Prima Catholicorum ratio ab indifferentia dierum. Ad Colossenses 2.

IV. Aduersariorum solennis atque vnica elusio est, hæc non nisi pertinaciter

V. Sed hæc vetus cantilena est, & iam explosa. Reprehendi Iudaicas obseruantias,

VI. Quare absurde luxant Apostolicæ doctrinæ vim, qui ex ea particulare eliciunt

VII. Altera ratio ab ipsa est ieiunij natura, iusti semper, luctuosa, & afflictionibus

VIII. Manifesta hinc conclusio, si quid manifestum esse patiuntur Sophistæ.

IX. Tertia ratio ab statu primæ Ecclesiæ: cum nullas certorum ieiuniorum

sic hic nonus magister, eius docent opera, & doctrina. Is ille est, qui docuit solvere

X. Ad Augustini testimonium Bellarminus respondet, intelligendum de præceptis scriptis.

XI. Sed primum, potest negari eam esse Augustini mentem. Textus ita habet,

XII. Verumtamen relinquamus sanè id in medio, & demus quod vult aduersarius,

XIII. De Montano maius est Bellarmino negotium: Fingit sibi obiectum, primum fuisse

XIV. Sed de primo, cur litiger non video: neque enim Chemnitius, quem ille refellit,

XV. Quid tum ergo: si dixit Tertullianus, si dixit Theodoretus, Montanum nouas

XVI. De Tertulliano confidentius. Nusquam enim iste Montani nouas leges dixit,

XVII. Sed Bellarminus notat Catholicorum sententiam calumniose oppositam à Tertulliano:

XVIII. Et vero non distat in disputationis hoc feruore prætergressum esse Tertullianum

XIX. Sed Paschale ieiunium Tertullianus in usu fuisse testatur. Vbi, inquam?

Totidem his verbis loquentem audi de Montano. Enimvero quis nisi

XV. His testibus accedit Augustinus contra Faustum libr. 30. cap. 5. Catholicis edomandi corporis causa, propter animam ab irrationalibus motibus amplius humiliandam, non quod illa esse immunda credant, non solum a carnibus, verum a quibusdam etiam terra fructibus abstinent: vel semper, sicut pauci, vel certis diebus, atque temporibus, sicut per Quadragesimam fere omnes, quanto magis quisque, vel minus, vel voluerit, seu potuerit. Ad Casulanum Epistol. 86. Videat quanta afficiat contumelia ipsam quoque Romanam Ecclesiam, ubi et his hebdomadibus, in quibus quarta, et sexta, et sabbato ieiunatur, tribus tamen diebus continuis, Dominico scilicet, ac deinde secunda, et tertia prandetur.

XVI. Magnam hinc habes diuersitatem: eiusque capita quatuor: primo in dierum numero, trium, vel sex, vel septem hebdomadarum: secundo, in continuatione, vel relaxatione ieiunij, vnius pluriumue dierum: tertio, in generibus ciborum: quarto, non tantum publicum discrimen pro varijs regionibus: sed etiam priuatum per capita: nimirum, quia ieiunari quisque, pro arbitrio: non tantum pro vrbibus. Vnde certa conclusio, nullam fuisse legem, qua sanciretur Quadragesimale ieiunium.

XVII. Torfit Bellarminum hæc diuersitas non tamen vt daret gloriam Deo, aut obliuisceretur Sophisticæ. De Irenæo prius agit: tum de reliquis. Non agere Irenæum de Institutione ieiunij Quadragesimalis: sed solum de forma ieiunandi, id est, quam diu oporteat ieiunantes manere intactos, vnone die, an duobus, an pluribus. Probat argumentis quinque, primo, ab ipsis verbis, secundo, quia dubitatum dicitur, non de ieiunio, sed de forma, siue specie ieiunij, id est quomodo seruandum esset, tertio, quia dicitur, non solum de die Paschæ, sed etiam de forma ieiunij controuertitur: at de die non erat controuersum, vtrum celebrandum esset: ergo neque de ieiunio: quarto, incredibile videri, quosdam putasse vnicò tantum die constare, aut duobus, ieiunium illud, quod Quadragesimæ nomen semper habuerit, quinto, quia reuera semper variauerit consuetudo apud Veteres continuandi ieiunij.

XVIII. Respondeo, non agere quidem Irenæum de Institutione, aut Ieiunij quadragesimalis, aut ipsius festi Paschæ, neque vero nos ita ponere: sed ex ea tamen, quam ille annotauit diuersitate, sequi id quod nos disputamus, videlicet, neque ab Apostolis sancitum, neque vero vlla lege, sed consuetudine duntaxat inualuisse, ac proinde liberum fuisse. Hanc autem consequentiam nullo Bellarminus infirmat argumento: quare hoc quicquid est obseruationum, nihil ad nos, Tantum moneo: cum diem, duosue intelligendos per singulas hebdomadas: nempe, in eo diuersam fuisse consuetudinem, quod quidam in Quadragesima, singulis septimanis, singulos dies tantum ieiunarent. quidam bino. Quomodo ex Augustino habemus Romæ ternos, feriam scilicet quartam, et sextam, et Sabbatum. Ex Socrate alios aliter: et tamen omnes Quadragesimæ nomen vsurpasse: nimirum, vt mihi quidem videtur, quia hæc, quantacumque diuersitas esset, tamen ad id tempus pertineret, quod ante Paschæ diem, eos dies numeraret, et clarius: quod is delectus, non toto anno, sed fieret tantum intra illos proximos Paschæ dies quadraginta.

XIX. Rursus negat Irenæum significare consuetudinem quadragesimalis ieiunij introductam a priuatis hominibus, et ex simplicitate quadam: ideoque a viris Apostolicis non accuratè seruatum: sed potius, aliquos ex antiquis non accuratè seruasse consuetudinem, vt erat à maioribus tradita, et Apostolicis viris: atque ex hac negligentia ortam varietatem. Et Græca sonare, Qui non accuratè, vt par erat, tenentes simplicem, et propriam consuetudinem, eam ad posterum transmiserunt: vnde sequi, aliquos ex Veteribus non conseruasse consuetudinem Apostolicam, ita simpliciter ac proprie, vt conseruanda erat.

XX. Sed, nimum Bellarminus abutitur suæ eruditionis opinione, vt speret persuaderi nobis posse, eam esse legitimam Græci contextus versionem. Atqui primo, τὴν ἀκριβὴς τὸ ἀκριβὴς, ἀς εἰκὸς κατὰ τὴν, nego bene reddi, qui non accuratè, vt par erat, tenentes: Non quod negem, illud ἀς εἰκὸς, interdum significare, vt par erat: sed, quia id ferat Græcorum vsus, vt ἀς εἰκὸς referatur, non ad ἀκριβὴς seorsim, sed ad ἀκριβὴς τὸ ἀκριβὴς: quomodo significaretur non debuisse ista obseruari exacte, quæ mens longe abit si minus ab Irenæo, certe à Bellarmino. Itaque, tum à Rufino, expressum per, vt opinor: tum à Christophorono, vt coniectura assequi licet, quæ vtitissima est eius phrasid notio.

XXI. Secundo illud κατὰ τὴν τὴν κατὰ ἀπλήθειαν καὶ ἰδιωτισμὸν αὐτῆς, vt patiar reddi, tenentes simplicem, et propriam consuetudinem, fieri potest, sed explicari, non conseruasse consuetudinem Apostolicam, ita simpliciter ac proprie, vt conseruanda erat: nemo patienter ferat, qui in medijs Athenis non sit Scythæ. Longe enim aliud est id quod scripsit Irenæus, ab eo quod expressit Bellarminus, quasi esset Græce, κατὰ τὴν κατὰ ἀπλήθειαν καὶ ἰδιωτισμὸν τὴν αὐτῆς. Nam hoc designatur, quæ ratio fuerit obseruationis: cum Irenæus significat potius naturam, vt ita dicam, consuetudinis. Præterea, vt demus scriptum, κατὰ τὴν κατὰ ἰδιωτισμὸν, quis est tam infausus natus sydere in Græcia, vt vertat, proprie conseruari: ea notione proprietatis, quæ τὸ πρῶτον significat? Nam ἰδιωτισμὸς, significat potius priuatum morem, oppositum publicæ consuetudini, nisi me fefellit quicquid Atticorum fuit.

XXII. Itaque immerito Bellarminus negat Irenæum significare quadragesimalis ieiunij esse introductam consuetudinem, priuata institutione, non autem vniuersali lege, aut adeo vlla lege: falso addit significari introductam esse ab Apostolis. Contra enim omnia Irenæus expressit: et interpretatus est nuper Christophoronus: cui, quod Rufinum anteponat, iniuste facit: quippe quem constet, multa peruertisse potius, quam veritatis: quod ignorat nemo, nisi, qui nunquam eius Latina Græcis comparauit.

XXIII. Sed enim diuersitatem ieiunij negare cum non possit, Bellarminus extenuat. Vere omnibus seculis ieiunium hoc fuisse dierum quadraginta, id est, triginta sex. Et probat, quia omnes Patres hoc significant nomine Quadragesimæ: per quam intelligi non potest, nisi numerus quadraginta dierum: Secundo, quia multi dicunt ieiunari ad exemplum Christi, Mosis, Eliæ. Tertio, quia Ambrosius, Gregorius, Cassianus scribunt, quadragesimam continere dies quadraginta duos, et detractis diebus Dominicis, remanere dies triginta sex. Quarto, quia Augustinus, Leo, Chry-

sologus, disertis verbis tradant, ieiunium esse quadraginta dierum. Conciliari itaque diuersitatem: quod omnes triginta sex diebus ieiunarent, non continuis tamen. Quosdam enim Dominicam excepisse solam: et hos Quadragesimam obseruasse: alios etiam Sabbatum: et hos Quinquagesimam addita nimirum vna hebdomada.

XXIV. At hæc frustra: Primum, quia Socrates, et Sozomenus, et Nicephorus disertè dicunt, discrepasse veteres de numero dierum. Secundo, quia et si constaret omnibus idem numerus, tamen, in eo colligendo, magna superest diuersitas: quæ non potuit esse a lege, sed ab arbitrio. Tertio, quia superest ipsius ieiunij ratio, non eadem cum abstinentia ciborum.

XXV. Nominari Quadragesimam ab omnibus, primo falsum, nam qui septimanam vnam addebant, appellabant Quinquagesimam. Deinde nihil efficit: non enim significat numerum dierum, quibus singulis ieiunetur: sed tantum spatium temporis, intra quod exercerentur ieiunia, etiam si diuersa ratione exercerentur: quæ mens est Socratis admonentis, et quidem cum admiratione, in tanta dierum varietate, tamen vsurpatum fuisse id nomen.

XXVI. Obseruatam Quadragesimam ad exemplum Christi, concedo plerisque dictum: et credo prætextum fuisse, sed negatur propterea confici exactum vllum dierum numerum, quibus ieiunaretur: sed duntaxat, vt in præcedenti argumento, Quadragesimam ieiunij celebratam, et si variè. Et vero, ab exemplo Christi, nonne ter constat diceffum, et quod pro quadraginta diebus, tantum triginta sex numerentur: et quod non continuetur ieiunium, sed intermitatur: et quod dies tantum non etiam noctes computentur? Dixit Ambrosius, si tamen Ambrosius, sermon. 23. Dominus Iesus Christus hunc eundem numerum ieiunij consecrauit, et continuatis diebus, noctibusque, non capiens cibum, vnum ieiunij corpus effecit, hoc est, licet diei ordo noctis interrupteretur aduentu, non tamen interruptus est ordo ieiunij: vnde erant apud eum plura temporum curricula, sed abstinentia dies vna, ostendens nobis, ita nos hunc numerum integrum ieiunare debere, vt, quia totam Quadragesimam complecti non possumus solido et vno ieiunio, vel quotidianis eandem sine intermissione ieiunij celebremus. Viden, elegantiam ingenij, religionis subtilitatem? Ieiunauit Christus quadraginta dies, totidemque noctes: Ergo nos debemus ieiunare quadraginta dies? Cur non etiam noctes? Quia non possumus. Ita esto, inquam: sed consequentia igitur non est necessaria. Et quis non similiter alijs exceptionibus videt apertam ianuam? Cur non enim negent plurimi, se non posse ieiunare quadraginta dies? Et vero ita factum constat, cum ex hac ipsa diuersitate: tum vero et Homilia Chrysostomi 10. in Genesim. Papatæ tandem: ieiunauit Christus Quadragesimam, nos non possumus, ergo carnes ne edamus, reliqua, vt libet: Ergo non tantum nona cœnemus, aut vespere, sed etiam sexta prandemus. Sic enim solent exempla in deterius proficere. Id fuit dicere, ergo ne ieiunemus, sed fingamus ieiunare. Acutè, an etiam piè?

XXVII. Contineri Quadragesima dies triginta sex, dixerunt Gregorius et Cassianus: sed Ambrosius sermon. 23. non dixit: imo quadraginta duos constanter. Ex quibus, si auferas sexies diem Dominicum, fateor confici triginta sex, qui calculus est Gregorij, et Cassiani, sed id non habet Ambrosius. Imo contra, Ostendens nobis, ita nos hunc numerum integrum ieiunare debere, vt quia totam Quadragesimam complecti non possumus solido et vno ieiunio, vel quotidianis eandem sine intermissione ieiunij celebremus: vt si quisquam vnam diem abstinendo prætermiserit: totam Quadragesimam violauerit: et propter modici temporis cibum magna fructum laboris amiserit. Et 37. Sanctam Quadragesimam abstinendo ipse Dominus consecrauit, et tot dierum, noctiumque curriculo cibum omnino non capiens, vnum ac solidum ieiunij corpus effecit, quod in totum non obseruare, sacrilogum est, ex parte violare, peccatum est.

XXXVIII. Deinde, non sequitur ita factum ab omnibus, sed ab ijs qui maximè suam auctoritatem ostentarent: quos et alij superare conantes, quinquagesimam sibi præscribent, inuito Ambrosio, si tamen Ambrosius est author Sermonis 34. Nonnulli Christianorum, inquit, existimantes se diuinitatis præcepta religiosius obseruare, prætermissa deuotione Quadragesimæ, cuius hodie curamus exordium, quinquagesimam se facere, mentiuntur: cum id neque diuinitas iubeatur, neque traditum sit auctoritate maiorum. Sola igitur hoc faciunt animi præsumptione, et dum putant se deuotius agere, superstitionis conuersantur. Hinc probatur magis diuersitas, nam hic autor: quisquis est, quadraginta dies videret exigere, ne vno quidem dempto, alij tantum triginta sex. Idem author quinquagesimam improbat, quam alij probabant. Non improbat autem, si in idem recideret.

XXXIX. Augustinus, Leo, Chrysologus, definiunt ieiunium esse quadraginta dierum. An eo sensu, vt ijs singulis diebus ieiunia sint? Fac verum: ergo discrepabunt ab alijs, qui tantum triginta sex, multo magis ab alijs, qui pauciores. Neque hoc friuolum: quia Chrysologus, sermone vndecimo vrget numerum Arithmetica subtilitate, Quadragesima quatuor decades, quadratam fidei continet disciplinam, quia semper est quadrata perfectio. Quæ ratio perit in quadraginta duobus: et in reliquis. Imo in triginta sex: nam, et si hic numerus sit quadratus, tamè non eo allusum, sed quia quadraginta fit ex decem et quatuor. Sed profecto non est verum, sic numeratos ieiuniorum dies. Augustinus, Epistolæ 119. cap. 17. Vt quadraginta illi dies ante Pascha obseruentur, Ecclesia consuetudo roboraui. Possunt autem obseruari, etiam si non singulis ieiunetur: Leo, sermone quarto de Quadragesima, Magna diuina institutionis sabritate prouisum est, vt ad reparandam mentium puritatem, quadraginta nobis dierum exercitatio moderetur, et ieiunia casta decoquerent. Hæc erat celebratio, non ieiuniorum tantum, sed etiam aliorum exercitiorum piorum, hæc erant perpetua, illa non item: Nam extremo eodem sermone, exigitur ieiunium ternum dierum, Secunda igitur, inquit, et quarta et sexta feria ieiunemus. Chrysologus, Quadragesimam ait, ieiunari, totam non dicit: Et potest intelligi Quadragesimam is ieiunare, qui tamen non totam ieiunet. Nam Græci dicebant, se Quadragesimam ieiunare, qui tamen, teste Bellarmino, quinis tantum per hebdomadas diebus ieiunabant, dempto nimirum Sabbatho et Dominico, qua ratione triginta dierum duntaxat erant illis ieiunia. Quid? quod apud Clementem, Constitutio-

num 5. c. 17. legimus, *Ieiunate diebus Pascha, incipientes à secunda feria, usque ad sextam & Sabbatum, sex diebus.* Enumero, quid opus erat præscribere, sex postremorum dierum ieiunium, si perpetuum fuisset totis quadraginta: Itaque nihil obstat, quominus intra Quadragessimam ieiunia fuerint plurimum, pauciorumve dierum pro varia locorum consuetudine vario etiam personarum arbitrio.

XXX. Sed in Socratem Bellarminus animaduertit seuerius. Fidem non mereri, quia Nouatianus fuerit & Aetianus, & cupuisse festa ieiuniaque esse libera. Deinde, aut manifestè falsa dicere, aut corruptum esse codicem, cum scribat apud Romanos non ieiunari, nisi tribus hebdomadibus ante Pascha, detractis Sabbatis, & Dominicis. Cum tamen Romæ ieiunaretur Sabbato, per totum annum, teste Augustino ad Casulanum: & Canone quinquagesimo quinto sextæ Synodi. Cassianus etiam, qui vixit eodem tempore scribit Latinos ieiunare sex hebdomadas: Leo sermone quinto de Quadagesima, Romæ ieiunium esse omnino quadraginta dierum. Itaque concludit Bellarminus videri corruptum codicem, & pro tribus hebdomadis, reponendas quinque, & has quidem ieiunctas ab hebdomoda sancta, id est, proxima ante diem Paschatis.

XXXI. Sed his de rebus nonnulla nobis explicata sunt in controuersia de Calibatu. Itaque de Nouatiana hæresi, nihil amplius dico. De Aetiana nouum crimen: & sine dubio hæc ipsa huius loci occasione confictum à Bellarmino. Itaque neglectu facile. De Sabbato etiam tunc dictum. Restant tres hebdomadæ: in quibus, si aut mendacium est: aut mendum, miretur sanè lector: non immerito, cur repetitum, non à Nicephoro duntaxat, sed etiam à Cassiodoro, Tripartitæ historiæ libr. 9. cap. 49. Cassiodoro, inquam, Latino homine, cui non poterat ignota esse Romana Ecclesia.

XXXII. Sed etiam, cur aut mendum, aut mendacium? Cassianus scripsit Latinos sex ieiunare hebdomadas: Leo ieiunium esse omnino quadraginta dierum. Sed de Leone falsum. Nam, *Saluberrime*, inquit, nos quadraginta dierum ieiunio præparemus: eodem sensu, quem antea diximus, nimirum, non quod totidem diebus ieiunaretur, sed quod intra id spatium ieiunaretur. Cassianus diseritior, sed hunc non putem describere quid soleret ab omnibus fieri, verum quid ab ijs, quibus exactior esset auferat. Tum Socrates non simpliciter de ieiunijs est loquutus, sed continuatis, *Romani tres ante Pascha septimanas, præter Sabbatum & Dominicam, sub continuatione ieiunant.* Sic enim vertit Cassiodorus.

XXXIII. Demus tamen peccatum in Romanis. Quid in alijs? Nam alij quinque septimanas dicuntur ieiunare, alij sex, alij tres, alij septem, & qui tres, has ipsas *triduum* quinquum Nicophorus notat. Non igitur sublata diuersitas. Nam Baronius anni quinquagesimi septimi 5. 191. *Licet de usu Quadagesimalis obseruationis diuersa fuerint diuersarum Ecclesiarum consuetudines: omnes tamen in id ipsum consenserunt, ut certa anni tempora, quæ sanctum Pascha præcurrunt, eadem ieiunijs celebrarent.* At nos ab ijs diuersitatibus argumentum sumimus, non esse Apostolicam institutionem: non esse legem: sed liberam consuetudinem. Quid tum enim, si omnes in id tempus consenserint? Aut cur non sit difficile eo modo conciliare etiam maximè dissentientes? Nam & nos similiter concurremus in idem cum Papis: quia etsi negemus certa esse & necessaria ieiunijs tempora, tamen consentimus esse ieiunandum. Et consentient Montanistæ Catholicis, quia etsi non eundem vtrique dicant esse Paracletum, tamen consentiant esse vnum aliquem. Sed hæc sunt inepta. Imo contra: quomodo, etsi consentiant Montanistæ Manichæis esse Spiritum Sanctum, tamen iisdem dissentiant, cum dicunt esse Montanum: sic etsi illæ omnes Ecclesie consenserint in Quadagesimæ tempus, tamen in dierum numero dissentierunt.

XXXIV. Hactenus argumenta nostra, quibus probamus non esse, aut à Christo, aut ab Apostolis institutam Quadagesimam. In contrariam sententiam opponebat Bellarminus primo, Canonem Apostolicum 68. Sed hos Canones esse Apostolicos sciebat Bellarminus non constare: imo Apocryphos esse, teste Gratiano, distinct. 15. cap. *Sancta Romana*: & Isidoro, apud eund. dist. 16. c. *Canones.* Enimvero non tantum præcipitur Quadagesima ieiunari: sed etiam quarta feria: & quidem interminata clericis depositione, *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut hypodiatonus, aut lector, aut cantor, sanctam Quadagesimam non ieiunauerit, in vtriusque, & excommunicatus, vel quartum, vel parascuum, & dicitur deponitor.* Quod neque Papis usurparunt vnquam. Itaque, ne mirentur, si tam hoc quam illud dicamus esse, non ex autoritate Apostolica, sed ex erroribus locorum obseruationibus, quibus accommodatos esse huiusmodi Canones, non hoc vnum est argumentum.

XXXV. Secundo, citabat Bellarminus Hieronymum, & Leonem, institutionem deferentes Apostolis Ego vero non hos tantum sciebam non nihil eiusmodi dicere, sed etiam alios alius progredi, ad ipsum vsque Dominum, quod ipse postea Bellarminus notat: quod tamen est falsum: & mollitur commoda quadam interpretatione, tum à Bellarmino, tum etiam à Salmerone. Sed ij testes sunt longè post initia Ecclesie. Quis autem non miretur ante Hieronymum, qui in extremum incurrit seculum quartum, neminem inuentum, qui autores laudaret Apostolos? Imo in tanto vsu, non plures occurrere, quam Hieronymum, & Leonem? Nam plures Bellarminus non nominat: ne Baronius quidem, Bellarmino diligenter: imo & religiosior: qui ne Apocryphis iuncti videatur, Canonem Apostolicum omitti concedit, quem Bellarminus non æstimauit se indignum.

XXXVI. Tertio opponebat, ea sine dubio instituta esse ab Apostolis, quæ ab vniuersa Ecclesia obseruantur, nec vilo Concilio instituta inueniuntur, teste Augustino. Augustinus tamen non est ita loquutus, sed dicitur ab Apostolis constituta: quod longè mollius, quam quod expressit Bellarminus, sine dubio esse instituta. Nam illud verisimilitudinem tantum significat, hoc necessitatem. Deinde, quæ ab vniuersa Ecclesia obseruantur ambiguum est, quid sit: vel enim vniuersam Ecclesiam nominat repetitam ab ipsis initijs, vel per singula tempora, id est, obseruari ab vniuersa Ecclesia, quod vel nunc demum in omnem Christianitatem inualuit, vel quod ab ipsis Ecclesie initijs sic fuit. Si ab ipsis initijs, concedimus, quia hæc non nisi ab Apostolis, quibus superstitibus, non est verisimile quicquam fortui-

Tom. III.

to, aut ijs inuitis, imo in ijs, impositum vniuersæ Ecclesie, si de alijs, quæ non ab initio, nos falsum scimus axioma, vt de imaginibus, de cælibatu, de ciborum delectu, de vestium discrimine, & alijs non paucis: quæ quantumcunq; inualuerint longè lateque, tamen nunquam fuerunt ab Apostolis: nonnulla potius contra Apostolos.

XXXVII. Sed hanc ieiunij Quadagesimalis obseruationem in ijs numerandam, quæ ab initio Ecclesie, vbiq; sunt Christianitatis obseruata, a pertè falsum euicerunt argumenta nostra, ab Apostolicis scriptis desumpta. Imo illud à diuersitate probari, non inualuisse in omnem Ecclesiam: nam quæ aliter atq; aliter obseruantur, non possunt ab Apostolis esse instituta, quorum ab eodem Spiritu eruditorum non potuit non esse indiuiduus consensus. Neq; vnquam pijs fuit persuasum, ab Ioan. institutum Pascha decima quarta Luna, à Petro autem post eam: quomodo iactabant Veteres.

XXXVIII. Nec plura Bellarminus habuit argumenta. Proprio deinde capite rationes septem enumerat institutæ quadagesimæ. Primam, vt pro negligentijs totius anni, agatur communis & publica pœnitentia. Secundam, vt ad sacram communionem fiat preparatio. Tertiam, vt impleatur illud Matth. 9. *Cum auferetur ab eis sponsus, tunc ieiunabunt in illis diebus.* Quartam, vt sit preparatio ad celebrationem passionis & resurrectionis Domini. Quintam, vt pro Catechumenis in Paschate regenerandis ieiunetur. Sextam, vt quasi decimæ consecrentur totius vitæ. Nam dierum totius anni decimam partem efficiunt dies triginta sex. Septimam, vt sit imitatio Christi: tum patientis eo ipso tempore, tum ieiunantis pro nobis.

XXXIX. Sed quis hæc, nihil vnquam à quoquam institutum, cuius se instituendi rationem habere non putaret? Ne Montano quidem triplicis suæ quadagesimæ nulla erat. Quid ergo? Admittenda ne sunt in Christianitatem, quæ cunq; ad quoquam instituta? Minimè verò. Paulus enim vetuit nos subijci elementis mundi, ad Coloss. 2. quæ tamen rationem habent sapientie in cultu voluntario, & humilitate, & quod non parcat corpori. Nempie igitur peccant Papis cum in alijs rebus alias, tum nunc in ista, quod solo rationis nomine contenti, nihil amplius satagunt. Atqui si verum, non omnia, quorum ratio quædam reddi potest, sunt admittenda, necesse est in ipsas rationes inquirere: & quidem dupliciter, tum vtrum sint ipsæ veræ, quis enim necit multa Sophistas lolere pro veris supponere, quæ vel falsa sunt, vel tantum verisimilia? tum autem, verum ab ijs rationibus consequentia sit legitima, & benè concludat quæstionem.

XL. Nos ergo inquiramus: non enim si supersticiosi, si Papis noluerunt, ideo nos oportet esse in religionis negotio tam iudicis, vt susque deque habeamus omnia. Neque vero nobis nomina Bellarminus obijciat autorum Veterum, à quibus eas descripsit rationes. Nam aliud est ratione pugnare, aliud autoritate obruere: & nobis in promptu est illud Pauli, 1. ad Thessalo. 5. *Omnia explorate, quod bonum fuerit, retinete.*

XLI. Prima ratio, vt pro negligentijs totius anni agatur pœnitentia publica. Sed hanc oportet supponere, pro negligentijs totius anni agendam esse publicam pœnitentiam. At hoc axioma falsum: neque enim aut ratio patitur, aut lege sancitum est, publicam pœnitentiam agi, nisi pro criminibus, ijsque publicis. Itaque, non pro negligentijs, quæ non sunt crimina: neque pro criminibus omnibus: quia omnia non sunt publica. Deinde supponendum, pro negligentijs totius anni purgandis, vnum aliquod esse certum tempus constituendum, quod non est necesse. Nam sic differretur pœnitentia, quæ tamen agnatum peccatum debet statim consequi: quomodo Niniuitæ, cum primum admoniti sunt à Iona, statim soleant ieiunio, restati sunt animi sui dolorem. Sed & hypocritas facit hoc genus assignatæ pœnitentiæ, quia ex alieno, non proprio motu: deinde, quia reliquo tempore populus sit negligentior. Negligentior autem? Imo Papis insolentiores, qui, quia se hoc tempore damnatos vident ad pœnitentiam quasi ad remos, aut lapidinas, & metalla, reliquo anno indulgent suis concupiscentijs: imo tum maxime habenas laxant, quum accedunt ad hoc pistinum. Quis enim ignorat, quod apud eos sit genus vitæ inde à Natalijs ad initium Quadagesimæ? Præterea si ieiunia purgant negligentias præcedentes, cur non purgantur sexta feriæ, & Sabbathi ieiunia? Neque enim alia totius anni negligentia, quam singularum septimanarum. Quod si per singulas septimanas purgata, cur iterum purganda? Non enim eadem negligentiarum ratio & Sanctorum; quibus cum singulis sua festa sunt constituta, tum omnibus vnum, ne quis forte omisum se conqueratur: quomodo olim Discordia ægrè tulit non vocari in Deorum conuiuium. Aut si purgata semel iterum purgari debent, cur peccauit Montanus, qui ter purgauit, triplici quadagesima?

XLII. Secunda ratio ad communionem. Non absurda forte, si ieiunium tantum concluderet. Quamquam neque ex Scriptura, neque ex Patribus probari potest, necessarium esse ieiunium ad hanc communionem. Sed absurda profecto impositio, & publici ieiunij, & quadragenarij. Quæ enim patitur ars, concludi, si ieiunandum sit ante communionem: ergo ieiunandum esse quadraginta dies, ergo ieiunandum publicè? Sed, inquit, nullus Christianorum hanc communionem debet omittere. Esto, inquam: quid tum? Inferri patiar, Ergo, debent omnes ieiunare: sed ieiunare publicè: ieiunare omnes quadraginta dies, quid cogit? Tum autem, quid fiebat, cum omnes communicarent vel singulis Dominicis, vel saltem quater quotannis? An toties erat in vsu Quadagesima? Denique obiter moneo Bellarminum, vt se religiosum magis præstet in citandis autoribus. Non enim Hieronymus in Matthæ. 9. ieiunari dixit Quadagesimam, vt sagina spirituali ieiunio corporis præparemur: sed in alium longeque alium sensum, *Vt spirituali sagina, ieiunio corporis præparemur:* nimirum quia ieiunio corporis coniugebantur pietatis omne genus exercitia: & hanc pietatem ille appellat saginam spirituales, quasi diceret, tum maxime saginari animam, cum maxime ieiunabat corpus: atq; adeo hæc sagina non exacta tandem quadagesima fiebat, vt sit communicatio, sed per totam potius quadagesimam.

XLIII. Tertia ratio, ab illo Christi dicto: *Cum auferetur ab eis sponsus tunc ieiunabunt in illis diebus.* Sed hac ratione, nulla potuit absurdior excogitari. Est tamen, inquit ille, antiquissimum Christianorum. Quo, inquam,

Hh 2

argu.

diligentius ipse considera, & videbis enim pene uniuersam Ecclesiam Christi, ab ortu Solis, usq; ad occasum scilicet, verbis iniuriosissimis nequaquam lacerari timuisse. Post, Quod utinam sic quareret, aut sic affirmaret, ut toto terrarum orbe diffusam, exceptis Romanis, & adhuc paucis Occidentalibus, apertissime non blasphemaret Ecclesiam. Nunc vero, quis ferat per omnes Orientales, & multo etiam Occidentales populos Christianos de tot tantisque famulis, famulibusq; Christi sabbato sobrie modesteq; prandentibus, ab isto dici, quod in carue sint & Deo placere non possint. Iterum, Cum ergo his opprobriis atq; maledictis infectatur Ecclesiam per totum mundum fructificantem atq; crescentem, & die sabbati pene ubiq; prandentem, admonet quisquis est, ut sese cohibeat. Rufus, Non tibi persuadeat urbem Christianam sic laudare sabbato ieiunantem, ut cogaris orbem Christianum damnare prandentem. Item, Nunquid ceteri Apostoli prandere Christianos contra Petrum docuerunt in uniuerso orbe terrarum? Sic utiq; inter se vixerunt concorditer Petrus & discipuli, sic inter se concorditer viuunt sabbato ieiunantes, quod plantauit Petrus, & sabbato prandentes, quos plantauerunt discipuli eius. Denique, De die quidem sabbati facilius caussa est, quia & Romana ieiunat Ecclesia, & alia nonnulla, etiam si pauca, siue illi proxima, siue longinqua, Hieronymus epist. 28. quæ ad Lucinium, hunc morem ieiunandi sabbato obseruatum fuisse docet Romæ & in Hispania: deq; eo haud aliter iudicat, quam Augustinus.

VII. Secundo notandum, etsi nusquam ex professo suam sententiam profiteatur, tamen ita disputare contra Vrbicum illum, ut satis appareat, magis inclinasse ad eos qui sabbato pranderent, quod & Bellarminus agnouit, Sanctus Ambrosius, inquit, & S. Augustinus congruentius esse putabant, ut non ieiunaretur sabbato.

VIII. Bellarminus egregie fallitur, qui, ut ne solitarium suum Innocentium nominet, Epiphanium dicit: & Hieronymum videri sensisse conuenientissimè ieiunari sabbato. Epiphanius, inquit, solum excipit Dominicis dies à ieiunio Quadragesimæ. Hieronymus, cum seruandam respondit propriæ Ecclesiæ consuetudinem, addidit Epistola ad Lucinium, Utinam per totum annum ieiunare possimus. Enimvero, ut de Hieronymo priore dicam, quis stupor ille est concludentis, de Sabbato potius quam de secunda, aut tertia, aut quinta feria? Nam hæc continentur in anno æquæ ac Sabbatū. Quid ergo placet ne Bellarmino, fuisse Hieronymo persuasum conuenientius ieiunari, quam pranderi ijs etiam ferijs?

IX. Epiphanium solum dominicam excipere à ieiunio Quadragesimæ falsum. Verba audi ex compendiarie doctrina, πῆς κυριακῆς οὐδὲ ἡλως, οἷον αὐτῆς τῆς πεντηκοστῆς: Diebus dominicis, nullo modo, ieiunatur, ne in ipsa quidem Quadragesima. Sensus est, solum esse diem Dominicam, quæ excipitur à ieiunio: ἔλας, id est, per totum annum: nimirum, quia reliquæ dies admittunt ieiunia: atque adeo ipsam sabbatum semel in anno, nempe id quod proximum Paschati: sic enim mos erat. At hoc quid pertinet ad ieiunia feriarum, id est, certorum dierum per singulas hebdomadas? Non sequitur: si Dominico, ne in Quadragesima quidem, non prandebatur: ergo prandium non esse sabbato.

X. Atque hæcenus de consuetudine prisca. Sed quartit Bellarminus de ieiunio quartæ & sextæ ferie, sit-ne lege sancitum, an potius in arbitrio fidelium positum. Respondet, ex legis præcepto ieiunatum fuisse, quoad abstinentiam à carnibus: verum abstinentiam à prandio minimè: sed passiuè cucurisse, teste Tertulliano.

XI. Sed nos censemus legem nullam esse debuisse: fuisse autem non legem absolutè, sed quomodo Augustinus dixit pro lege consuetudinem: hoc est, non eiusmodi legem, quæ Ecclesiam obligaret in uniuersam, vel etiam sacrosancta esset: verum niteretur vsu, qui orsus ab humana institutione, pro varijs locis, variè obtineret. Sed euenisse ex pertina quodam affectu, ut alij alios suis titibus conati sint subijcere: inde Trullenses Romanam Ecclesiam coercere esse conatos: sed ipsam potius totum occidentem transulisse ad se, vtrunq; impudentius, quam pro charitate Christiana.

XII. Veruntamen distinctionem prandij & carniū Bellarminus commentus est, ex sibi nimium familiari impostura. Enimvero ieiunium eum prandio, olim Chimæra fuit aut tragelaphus: merum prodigium. Et Augustinus manifestè ostendit discrimen fuisse, quod Romani non pranderent: ceteri omnes paucis exceptis, pranderent. Et Vrbicum illum declamasse, non aduersus promiscuum vsu carniū, sed aduersus prandentes. Nec vero Tertullianus prandia dixit passiuè cucurrisse, sed stationes, Sic Apostolos obseruasse, nullum aliud imponentes iugum certorum & in commune omnibus obeundorum ieiuniorum: proinde nec stationum, quæ & ipsasuos quidem dies habeant, quartæ ferie, & sextæ, passiuè tamen currant, neq; sub lege præcepti, neq; ultra supremum diei.

XIII. Scio Bellarminum pro eodem sumere stationem & ieiunium: sed hoc si esset, cur Tertullianus distingueret? Distingere enim quis non videt nullum iugum imponentes ieiuniorum, proinde nec stationum? Itan' quæto, loquatur quisquam, qui stationem credat esse ieiunium? Rufus, Arguunt nos, inquit, quod ieiunia propria custodiamus, quod stationes plerunq; in vesperam producimus. Duo vides capita disparata: & quidem de priore, disputandi initium à capite 2. Nam quod ad ieiunia pertineat: de altero aatem decimo, Aequæ stationes nostras, ut indignas. Atqui si idem vtrunque, cur etiam hæc illius species, illo absoluto, quid erat opus de hac separatim dicere? Ego sic censeo, stationes ita differre à ieiunijs, vel hæc ad cibos referantur, illæ ad cætus publicos conuentusque populi in Ecclesia ad preces. Iuuar Epiphanius in compendiarie doctrina: vbi cum dixisset in quinquaginta diebus Pentecostes, ἕπερ τετρακισχίλις ἡμέρας, ἕπερ τετρακισχίλις ἡμέρας, geniculationes fieri neq; ieiunia instituta: addit αὐτῆς τῆς πεντηκοστῆς ἐν αὐτῆς συνάξει πρὸς ἄλλους καὶ ἑαυτὸν ἑαυτὸν ἑαυτὸν. ὡς οὐ ἡμέρα κυριακῆς, καὶ τὴν ἑαυτῆς αἰσῶν ἕως ἐπιπέλοισι. At pro cætib; quartæ & sextæ, qui ad nonam vsq; sicut de Dominico, matutinis horis cætus fuerunt. Quæ verba significant fieri solitos cætus, siue congregationes totius Ecclesiæ, diebus illis quinquaginta continuis, quibus nullum erat ieiunium: sed fieri, non quomodo feria quarta & sexta cum ieiunabatur: tum enim cætus ij producebantur ad nonam: sed quomodo die dominica, cum siebant mane, & ad auroram. Itaque crediderim tota quidem die ieiunatum, vsq; ad nonam, vel vesperam: at non tota die stationem habitam, sed tantum sub finem ieiunij: reliquum autem temporis quemque domi te continui.

se, & vacasse pietatis exercitijs priuatis: eoq; Montanistas discretos à Catholicis, quod etiam stationes ad extremum dici proferrent, quas Catholici maturius soluerent.

XIV. Neque vero coniunctam semper fuisse stationem ieiunio, quod Bellarminus putauit: tum illud argumentum est, quod ipse dicit Tertullianus, in de ieiunijs, Stationes plerunq; in vesperam producimus. Et post cap. 4. Aequæ stationes nostras, ut indignas, quasdam vero. & in seruum constitutas: nouitatis nomine incusant. Tum vero multo magis libro de Oratione die Paschæ: & hic diem Paschæ Pamelius intelligit diem passionis, verè quidem sed non verè Pascha pro passione: præstat longe pro ipso solenni festo Paschæ, ut significetur, non quæcunq; feria sexta, sed illa solennis, quæ proxima ei festo. Sed ad rem, Die Paschæ (inquit Tertullianus) quo communis & quasi publica ieiunij religio est merito deponimus osculum, nihil curantes de osculando, quod cum omnibus faciamus, Similiter de stationum diebus, non putant pleriq; sacrificiorum orationibus interueniendum, quod statio soluenda sit accepto corpore Domini. Hic certè habes distinctos stationum dies à ieiunio. Quia statim, tum lætitiæ, tum tristitiæ stationes adscribit, Si statio de militari exemplo nomen accepit (nam & militia Dei sumus) utiq; nulla lætitiæ, siue tristitiæ obueniens castris stationes militum rescindit, nam lætitiæ libentius, tristitiæ sollicitius administrabit disciplinam. At certè lætitiæ cum ieiunio non bene conuenit.

XV. Ergo non est idem statio & ieiunium, quicquid senserit Bellarminus & Pamelius. Sed, ut eo redeam vnde sum digressus: demus Bellarmino, idem esse, ergo passiuæ statio, passiuum erit ieiunium: & si ieiunium est abstinentia à carnibus: tum Tertullianicum illud passiuè currere stationem, significabit, pro arbitrio quenque abstinere carnibus, ijs ferijs, contra quæ Bellarminus censebat.

XVI. Porro institutorum horum ieiuniorum ratio nulla redditur necessaria. Epiphanius locum illum protulit ex Matth. 9. Cum ablatus fuerit sponsus, tunc ieiunabunt illis diebus: non minus inepte quam cum aptabatur Quadragesimæ: non enim magis denotatur sexta feria aut Sabbatum, quam secunda aut tertia, aut quinta: imo, quam ipsa Dominica, & omnino quotcunq; dies fluxere inde ab eius ascensione, ut capite præcedenti. Itaq; Ildorus de officijs lib. 1. c. 37 ab hoc eodem loco arcessit ieiunium Pentecostes. Cur non etiam Montanista, suam alteram, & tertiam quadragesimam.

XVII. Bellarminus, veram causam quartæ & sextæ ferie asserit esse Dominicam passionem, quum quarta proditus sit ac venditus Christus, sexta crucifixus: & hanc reddere Clementem Constitutionum 5. c. 16. & Augustinum Epistola 86.

XVIII. Sed primum testis Clemens perperam laudaturis enim de ieiunio feriarum non loquitur: sed de diebus Paschæ: proximis αὐτῆς ἡμέραις ἔπειτα καὶ τῆς ἐπὶ αὐτῆς ἀρχαῖοι δὸς δευτέρως μέγιστος ἡμέρας δὲ καὶ σαββάτου, ἔξ ἡμέρας. Ieiunare diebus Paschæ, incipientes à secunda feria vsq; ad sextam & sabbatum, sex diebus. Deinde Augustinus non dixit quarta feria proditum fuisse ac venditum Christum, sed ludæos inisse consilium ad occidentum Dominum.

XIX. Veruntamen concedo, commemorationem mortis Domini causam fuisse, cur his diebus institutum fuerit ieiunium: neq; id nos mouet. Hoc potius querimus, vtrum legitima sit consequentia, Christus ijs diebus traditus est, & passus: ergo iisdem diebus omnes Christiani semper ieiunare debent: nec videmus quicquam certi. Opòrter enim fundamentum subforni, ijs diebus ieiunandum esse, quibus passus est Christus, quod axioma vnde sit, aut quo iure nitatur, nemo hæcenus explicauit: Nos potius, cum audimus Christum, ut loquitur Augustinus eadem Epistola, gaudium mædulantibus, ludum ieiunantibus deputasse, credimus proprias cuique occurrentes lætitiæ dolentisque causas designatas, pro quibus vel ieiunet vel prandeat. At profecto ipsa Christi passio, nobis nulla est peculiaris tristitiæ causa, ideo neq; ieiunij: lætitiæ potius, propter perfectionem redemptionis nostræ.

XX. Cur sabbato sit ieiunandum, ratio Innocentij solidissima est, inquit Bellarminus. Nam quemadmodum Græci cum Latinis ieiunant Sabbato maioris hebdomadæ, propter Christi sepulturam, & Apostolorum mœrorem: sic etiam par esset, ut ieiunarent in omnibus Sabbatis per totum annum, alio qui non deberent ieiunare feria sexta propter Christi passionem, nisi in maiori hebdomada.

XXI. Imo Innocentij ratio futillissima: non suis vllis viribus potens, sed aduertarij tantum ignauia. Nam quid, si ne Sabbato quidem maioris hebdomadæ propter eam causam fuit ieiunandum? Quis enim ignorat, nos nunc quodare, non quid his illius sit vsu commodum aut incommo- dum? sed qua legis necessitate hæc imperentur ieiunia? Quam si nullâ tu vrgeas: pax esto, & de his ieiunijs sic iudicemus, quomodo charitas iubet in varijs consuetudinib; Sed, si tu ita ieiunari velis, ut & legem necessariam inducas, & hæresin pronuncies, si quis contra aut sentiat, aut faciat, tum te necesse est non emendicare argutias explicatis cuiuscunq; sed ex natura aut rei, aut pietatis, demonstrat ones repetere, ut cogas etiam contradicentem.

XXII. Et vero, quam vanum sit hoc quicquid est subtilitatis, vide. Si ieiunatur, inquit, Sabbato hebdomadæ magnæ: ergo ieiunandum omnib; Sabbatis. Quid, si ego, Si ieiunandum feria sexta & Sabbato ante Paschæ: ergo etiam inter Paschæ & Pentecosten? Hoc tamen negant omnes Veteres. Quid, qui dixit, ἡμεῖς κυριακῆς ἡμέρας βασιλεὺς καὶ πάλαι ἐν τῇ σαββάτῳ ἔπιχα, ἔτ' ἔχριστο τὸν ἰσὶ: huic tu putes acumen deesse ad negandam consequentiam? Nimirum hoc illud est: qui sibi potestatem arrogarunt instituentium ieiuniorum, iisdem suo iure putarunt exceptiones addere, tam infirmas, profecto, quam ipsas leges: sed tamen eadem probabilitate: itaque qui auctoritatem iubentium agnouit, ne subterfugito auctoritatem excipientium.

C A P. IX.

De ieiunijs quatuor temporum.

I. Quatuor temporum ieiunia celebrantur ternis diebus, videlicet feria quarta, sexta, & Sabbato: quater quotannis, nempe prima hebdomada Quadragesimæ: hebdomada Pentecostes: tertia hebdomada Septembris: tertia hebdomada Decembris, Quamquam variatum fuisse agnoscat Bellar-

vasis sacris deportatio in captiuitatem, qui salui remanserunt in Iudaea, eos dies, quibus acciderant illa, nefastos existimarunt, & abominandos, sed & multi concurrentes planctum fecerunt, & luctum, atq; ut in ieiuniis cibo abstinerent.

XVI. Vbi aduertenda magna Leonis incogitantia, serm. de ieiunio septimi mensis, Apostolica institutio, qua Dominum Iesum Christum ad hoc venisse in hunc mundum nouerat, ut legem non solueret, sed impleret, ita Veteris Testamenti decreta distinxit, ut quadam ex eis sicut erant condita, Evangelica eruditioni profutura decerperet, & quae dudum fuerant consuetudinis Iudaicae fierent obseruantia Christiana. Quamuis enim varietates hostiarum, differentia baptismatum, & otia sabbatorum, cum ipsa carnis circuncisione cessauerint: manent tamen ex ipsis voluminibus, etiam apud nos plurima praeccepta moralia. Et cum inde dicatur, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & Diliges proximum tuum sicut teipsum, Christo Domino dicente, Cognouimus, quod in his duobus mandatis tota lex pendet, & Propheta. His ille, quae verissima sunt, abutitur ad ieiunium septimi mensis: quasi aut hoc esset praecceptum morale: aut legitima esset illatio, a moralibus ad ceremonialia.

XVII. Sed Christiani sunt perfectiores: ergo totidem ieiunia habere debuerunt. Itane? & deinceps nulla erit perfectio Christiana, nisi pluribus aut certe totidem ceremoniis vacent, quae erant ante Christum? Atqui Paulus longe aliter ad Gal. 4. Nunc cum cognoscatis Deum, imo potius edocti sitis à Deo quomodo conuertimini retrorsum ad impotentiam & egenam elementa, quibus retrorsus ab initio seruire vultis: Dies obseruatis, & mensis, & tempora, & annos. Metuo de vobis, ne frustra fatigati sitis apud vos. Vnde certo colligitur, quo perfectiores sunt Iudaei Christiani, hoc minus obseruanda eis ieiunia mensium primi, quarti, septimi, decimi. Vt necesse sit aut Theologiam, aut Dialecticam aliam fuisse olim Paulo, aliam hodie Bellarmino.

XVIII. Sed rursus ille: Etiam si ceremonias Iudaeorum, quae significationis causa instituta fuerant, imitari non possumus, tamen exercitia virtutum communia sunt utriq; testamento, & magis conueniunt Christianis, quam Iudaeis.

XIX. Verum, inquam, aliud est ieiunium, aliud ieiunium mensis primi, quarti, septimi, decimi. Ieiunium, ut cōcedam esse exercitium virtutis (quod quidem verum non est) tamen ieiunia certorum temporum pertinent potius ad ceremonias, & ritus. Itaq; à Paulo numerantur in elementis impotentibus & egenis. Nam profecto exercitia virtutum per totam vitam currunt, non autem certis quibusdam tempestatibus assignantur: & ille abominandus esset, qui doceret, exempli gratia, aut Deum proximumque amandum duntaxat hyeme, aut vitandam scortationem vere: aut homicidia non faciendā aestate: aut non furandum autumno. Cum ergo ieiunium septimi mensis non possit obseruari vere, aut hyeme ieiunium quarti, aut autumno ieiunium primi, apertissime constat non esse exercitia virtutum.

XX. Secundam institutionis causam recenset, ordinationes clericorum. Nam etiam si primi summi Pontifices sacros ordines non conferrent, nisi mense Decembri, postea tamen, crescente numero ordinandorum, institutum est, ut alijs etiam tribus temporibus sacri ordines conferrentur: ut ex Epistola 1. Gelasij intelligi potest.

XXI. Apostolos scimus vsos esse ieiunio, in eligendis quibus Ecclesiae cura committeretur: etsi nullam inde legem factam sciamus: & forte non semper factum. Quicquid id sit, hoc praetextu scimus haec quatuor temporum ieiunia commendari à Romanis. Nam apud Graecos nulla fuisse. Sed inutiliter. Nam repetendum est agi non de ieiunio, sed de ieiunio statō, atq; hoc quidem quatuor temporum. Nos vero negamus, si ieiunandum sit in ordinationibus, statim sequi: statim temporibus ieiunandum. Ratio facilis, quia ne statim quidem temporibus ordinationes faciendae: sed varie, prout cuique Ecclesiae necesse est prouidere. Sic Cyprianus Epist. 24. Iectorem Saturnum & hypodiamonem Optatum confessorem ordinauit: Epist. 33. Aurelium lectorem: 35. Numidicum presbyterum. Quibus exemplis addi possunt infinita, si quis diligenter inquirat.

XXII. Rursus magna absurditas, in diebus ieiunia vniuersalia per totum orbem in eam causam, quum tamen ordinationes paucis fiant locis: vnde sit, & fortuita sit ieiunantium intentio: nam ieiunabunt qui in pagis sunt, quum nesciant, quid fiat in vrbe: est autem absurdum pietatem in incertum ferri. Itaque Act. 4. ordinationes factae dicuntur & ieiunia per singulas Ecclesias: Quumque ipsis per suffragia creassent per singulas Ecclesias presbyteros, praecatiq; essent cum ieiunijs, commendaauerunt eos Domino in quem crederant. Quid? quod inde oportuerit etiam negligi hanc causam? Albinus Flaccus de Diuinis officijs capite de quatuor temporibus: & Amalarius libri 2. c. 7. Quamuis ordinatio in memoratis temporibus non celebretur, sicut nec à primis Episcopis celebrata fuit, tamen necessario oportere nostra religioni quatuor ieiunia annuatim celebrare.

XXIII. Denique hinc constat falso dictum, haec esse ieiunia ex Apostolica institutione. Nam quis credat propter ordinationes ieiunia instituisse Apostolos, cum nullae tamen ordinationes fierent? Si ergo mense tantum Decembri factas ordinationes verum est à primis Pontificibus non est verum instituta iisdem temporibus. Quatuor ieiunia. Quid Apostolos dico? Ipso Callisto, quem auctor quarti faciunt, recentius inuentum oportet esse. Collige ex Amalario lib. 2. c. 1. Primi Apostolici semper in Decembris mense, in quo natiuitas Domini nostri Iesu Christi celebratur, consecrationes ministrabant, usque ad Simplicium, qui fuit à Beato Petro quadragesimus nonus: id est, quinto tandem saeculo: atque eo inclinante confertur enim Simplicij annus primus à Baronio in sexagesimum octauum Christi supra quadringentos Aedem non bene Papistis subducta ratio est Quid? quod ne à Simplicio quidem hic quatuor ordo temporum. Pergit enim Amalarius, Ipsi primus sacravit in Februario: nisi fallor, nullam ob aliam causam, nisi intimando coniungendos propinquius Christi corpori, qui per sacrum ministerium prouehuntur.

XXIV. Tertia causa assignatur, ut his temporibus Deo supplicetur pro frugibus & fructibus terrae, & pro iisdem iam perceptis gratia agantur. Nam in iis quatuor temporibus aeris temperies maxime variatur, & fructus omnes, ac fruges vel seruntur, vel nascuntur, vel maturantur, vel colliguntur. Ratione adfert Leo sermone secundo, quinto, octauo de ieiunio decimi mensis.

XXV. Sed Leo de collectis fructibus agit ille quidem: de fati, nati, maturis, tacet. Itaque haec ratio, eo quidem autore, ad ieiunium postremum pertinet, quod est decimi mensis, ad reliqua nihil attinet. Quamquam hoc ipsum Leo non bene perpendit, esse alienum a natura ieiunij, quae a luctu non debet separari: est autem luctus alienus à perceptione fructuum tertae: Pl. 127. Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent. Et veto ieiunari, cum aguntur Deo gratia pro acceptis beneficijs, eadem ratio prohibet. Ne quidem semper, cum preces concipiuntur pro obtinendis: non enim semper id fit cum luctu. Itaque haec ratio, neque necessaria est, vix etiam verisimilis.

XXVI. Superest quarta, & postrema, ut sicut habetur solenne ieiunium singulis annis nempe Quadragesima, & ieiunium statum singulis hebdomadae b. sic habeatur ieiunium aliud quod singulis mensibus.

XXVII. Optime. Sic enim solet superstitioni nullus esse finis. Atqui nos sicut negamus debere vllum statum esse ieiunium aut singulis annis, aut singulis septimanis, sic negamus vllum debere esse singulis mensibus. Quamquam, si singulis mensibus, cur sint duntaxat quatuor? Scio computari ternos dies per singula ieiunia: sed nihil ineptius, quam haberi singulis mensibus ieiunia, quia quatuor mensibus ternis diebus ieiunetur. Enimvero nihil est tam leue, nullum tam puerile commentum, quo non cumulate sibi satisfactum putet superstitio.

CAP. X.

De ieiunijs Aduentus: Et Rogationum, & Vigiliarum.

Quae super sunt ieiunia, nihil habent difficultatis. Aduentum Domini ieiunio celebrari in Ecclesia Romana, docet ex Innocentio tertio, & Breviario Romano. Agnoscat tamen consilij esse, non praeccepti. Rogationum dies triduo ante Ascensionem, institutos à Marmerto Viennensi Episcopo, teste Gregorio Turonensi. Vigiliarum ieiunia (sunt autem vigiliae diebus praecedentibus magna festa) probantur ex Bernardo, & Burchardo.

II. Neminem ista mouere debent. Testes enim recentissimi, & omnes Latini, argumento sunt, neque antiquam rem esse, neque vniuersalem. Sed priuatas institutiones, varijs & locis, & temporibus: quibus grauari Ecclesiam Christianam indignum est: Rogationes Mamertus instituit inuita veteri Ecclesia. Incidunt enim inter Pascha & Pentecosten, cum neque ieiunaretur, neque ieiunari fas esset. Quod Bellarminus agnoscens, videri sibi significat hanc obseruationem consilij fuisse: etsi non improbet alicubi & seruari tanquam lege imperatum, & seruari posse. Nimirum hoc ipso probans, nihil esse incertius superstitione, aut inconstantibus.

CAP. XI.

De diebus, quibus ieiunare non licet.

Illa pars sequitur, quae de iis diebus, quibus non liceat ieiunare: breuis etiam ipsa. Probat Bellarminus testimonio Veterum, ieiunandum non esse vllō die Dominico, neque inter Pascha & Pentecosten, neque in Natali Domini. Quod nemini quidem incognitum est, cui vel de nomine Patres sint cogniti.

II. Sed nos tamen eadem superstitione & vetari, & praecipi ieiunia certis diebus, credimus, si dierum ratio habeatur. Credimus tantum causas inspiciendas. Et quia ieiunium, ut saepe dictum, luctus est, nunquam ieiunandum, nisi occasio sit lugendi. Itaque in gaudio, qui ieiunaret, hanc iungere gryphos equis, & rerum naturam peruertere. Et vero Veteres hac causa fuisse inductos, ipse agnoscit Bellarminus.

III. Itaque existimamus veterem illam cautionem intelligendam de statim ieiunijs: nimirum, ut sit nefas ieiunare iis diebus, sed ex lege iis diebus peculiari. Apparet ex Augustino, cui non improbat ieiunium diei Dominicae, dum modo per accidens. Epist. 86. quae ad Casulanum, Die dominica ieiunare scandalum est magnum: maxime, posteaquam innotuit detestabilis, multumque fidei Catholicae, Scripturisque diuinis apertissime contraria haeresis Manichaeorum, qui suis adiutoribus ad ieiunandum istum tanquam constituerunt legitimum diem, per quod factum est, ut ieiunium diei Dominici horribiliter haberetur, nisi forte aliquis idoneus sit, nulla refectioe interposita, ultra hebdomadae perpetuare ieiunium, ut ieiunio quadraginta dierum, quantum potuerit, appropinquet, sicut aliquos fecisse cognouimus. Quemadmodum enim veterum patrum temporibus. Moyses & Helias nihil contra prandia Sabbatorum fecerunt, quum diebus quadraginta ieiunauerunt: ita qui potuerit septem dies ieiunando transire, non sibi ad ieiunandum elegerit diem Dominicum, sed in iis eum inuenit quos ieiunaturum se vovit plurimos dies.

IV. Hanc vero rationem, Scriptura docet debere esse vniuersalem omnibus diebus: nimirum, ut ieiunemus, prandeamusve, non propter eos dies, sed propter causas alias, quae quia nunquam certis diebus sunt assignatae, ne ieiunia, quidem oporteat esse statā. Christianus ergo, ut nunquam ieiunaturus est die Dominico, propter ipsum diem, sic neque putabit se impingere in Christianam religionem, si eodem die superueniens certa legitimaque causa, exegerit ieiunium. Et rursus si nulla ieiunij sit causa contra etiam gaudij, non tantum Dominico prandebit, & Paschali, & Natali, sed etiam feria sexta: & Rogationum diebus & Vigilijs, & reliquis.